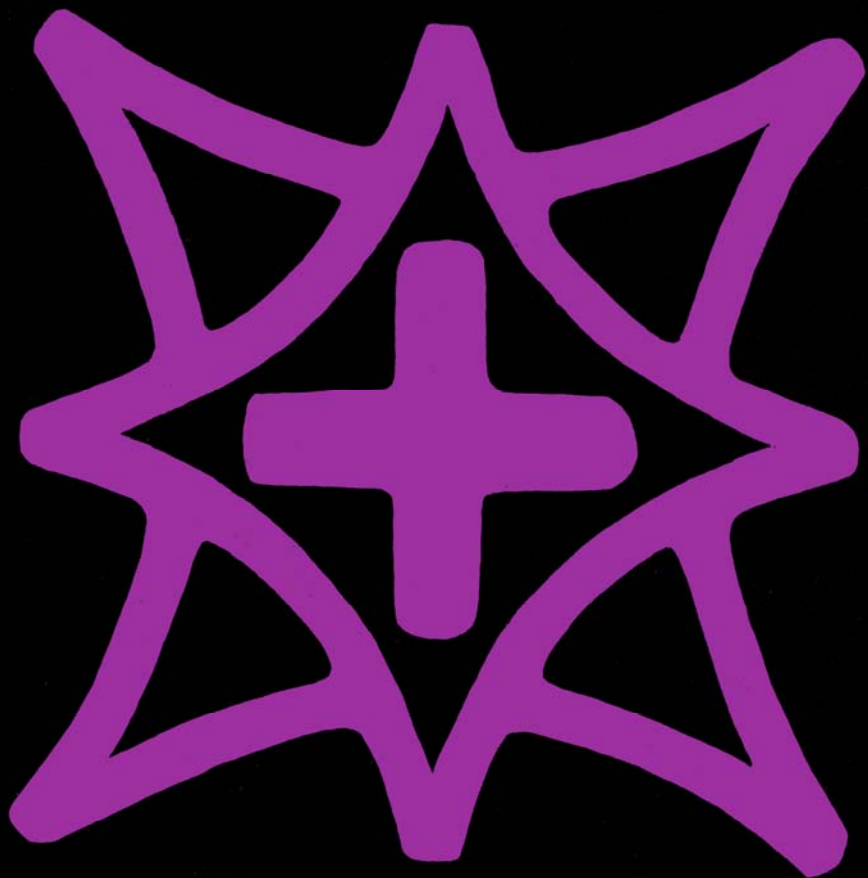

PEKKA ERVAST

Paulus och
hans kristendom

Ruusu-Risti

Paulus och hans kristendom

PAULUS
och
HANS KRISTENDOM

Föredrag av *Pekka Ervast*
hösten 1922 i Helsingfors

Svensk översättning av *A-i W-a V-i*

RUUSU-RISTI

Tacksägelse till T. T., som
möjliggjort publicerandet
av denna översättning.

Kirjapaino Universal Oy, Helsinki 1964
Digitalisoitu näköispainos 2006

I Paulus

Vi torde inte misstaga oss alltför mycket, om vi säger att ren ateism här i kristenheten ej mera hör till programmet för dagen, såsom fallet var för några årtionden sedan. Den vetenskapliga världen har övervunnit sin tidigare, rent materialistiska ståndpunkt. Den har nu godtagit en snarare skeptisk synvinkel inför livets stora spörsmål och har ej längre en så radikalt negativ inställning som tidigare. Detta har väl för sin del bidragit till, att människorna mera börjat tänka och tro på Gud. De intellektuellt betonade begreppen om Gud är givetvis sinsemellan omväxlande. Man finner många olika sekter här i kristenheten vars bekännare, såsom religiösa människor överhuvud, har mycket olika åsikter i dogmatiska spörsmål. I varje fall kan vi dock alla vara ense om, att människorna nu i högre grad än förut tror på Gud. Världshändelserna ha uppskakat sinna. För tänkande människor har livet blivit ett allvarligt spörsmål, som saknar ett avgörande svar. Men livet kan ej ha ett allvarligt innehåll och ej heller saknar det någon allvarlig lösning, om ej en osynlig värld, osynliga andekrafter, vilka människan ej utan vidare fattar, står bakom all manifesterad tillvaro. Genom ett inre tvång kommer människorna att tänka: Det måste finnas en osynlig värld, en andlig hemlighet, det måste finnas en Gud bakom det hela.

En sådan, på instinkt och aning baserad lösning tillfredställer människorna dock ej. Den inger dem inte lugn, emedan den inte löser livets svåra praktiska problem. Den

gör dem tvärtom oroligare, ty om de ock kan påstå sig tro på Gud, står de dock handfallna inför sina egna personliga konflikter. Och därför saknar de något annat!

Om Gud nämligen är ett faktum, måste det godas förpliktelse även vara ett faktum. Om människan känner och tror att det finns en Gud, känner och hör hon även det godas moraliskt förpliktande röst i sitt inre.

Människan är dock en svag syndig, ofullkomlig varelse, fjättrad av det onda. Därför frågar hon: Kan jag finna någon frälsning från mitt förnedringstillstånd? Varifrån får jag kraft till att lyda det godas förpliktande bud? Vem skall befria mig från denna ofullkomlighetens värld?

Inför detta problem står den kristna världen inte allena. En hindu, en budhist och en nutida teosof, som tror på reinkarnation och ej på evig förtappelse och enligt vars livsåskådning människan alltså återvänder till jorden, går här i skola, så att hon i varje fall utvecklas småningom — även hon säger med skäl till sig själv: Man förspiller ju mycken tid på detta sätt. Ytterst långsamt sker ju all utveckling, om man måste födas hit om och om igen, kanske ett tiotal, kanske hundratal gånger. Kunde inte människan redan tidigare nå en praktisk, sann och avgörande lösning på sitt livsproblem? Kunde hon ej redan nu höja sig över det egna jaget, frigöra sig från själviskhet och fyllas med inre kraft och glöd? Kunde hon inte redan nu vara till nytta och glädje för sig själv och andra?

Så känner människan nu, så har hon känt förut. Som en aning hägrar för hennes inre möjligheten att fyllas med nytt liv, med den Helige Ande som ger henne kraft att förneka sig själv, uppoffra sig, hjälpa, tjäna och göra gott.

Vad är då naturligare än att hon vänder blicken mot

människor, som levat tidigare på jorden, människor, som varit fyllda med stort andligt liv? Varför var t.ex. de troende i kristenhetens början fyllda med ande och liv? Vari från erhöll de sin kraft, sin duglighet, sin tro?

Människan kan känna sig tillfredsställd med den kristna förklaringen: "Guds nåd har varit mäktig i några. Gud har själv valt ut några människor till sina speciella redskap och givit dem kraft och liv." Hon kan även trösta sig med den österländskt-teosofiska lösningen, att några människor kommit längre i sin utveckling, är äldre själar, äger alltså större erfarenhet och kraft. Ett liv, under vilket de varit i hög grad fyllda med Guds Helige Ande, har därför varit deras lott.

Dessa definitioner tillfredsställer människan dock blott för en stund. Samvetet förblir oroligt och den inre oron föder tvivel. Guds nåd kan ju inte vara partisk. Har Gud skänkt några människor ande och liv, har det skett i ett speciellt syfte. De har fått utföra något gudomligt arbete i världen. Men emedan jag — säger människan till sig själv — inte äger gudomlig ande och nåd, behöver Gud mig alltså inte, och jag för min del kan inte hoppas att Gud skulle benåda mig med ett högre andligt liv. Vill inte Gud att människorna lever ett högre andligt liv? Saknar ej Gud alltid tjänare i världen? Samvetet vittnar om att han behöver oss. Mitt samvete säger mig att Gud alltid är densamma; densamma i dag, i går, i morgon. Gud längtar alltid efter människor, som kan emottaga hans ande.

Alla de människor som under kristenhetens första tider blev kristna, kunde ju inte vara profetsjälar, som just då föddes till världen och sedan försvann. I grunden är människan alltid densamma. Hon saknar den Helige Ande den

dag som är. Den dag som är, står samma möjlighet till buds som då. Vi kan undfå den Helige Andes kraft, även vi. Vi måste blott få klarhet i vad de människor erfarit, som enligt historien levat ett speciellt starkt andligt liv, hur de utvecklats och hur deras Uv förflutit. Finge vi veta hur livet för endel människor gestaltat sig, kunde vi utan tvivel få lärdom och ledning i vår strävan.

Tror vi på reinkarnationen — återfödelsen, kan vi förstås ta i beaktande de s.k. karmiska omständigheterna, som skapat olika karaktärer och anlag. Dock! Vilka förmågor och anlag vi än har, hurudan vår medfödda karmiska karaktär än är, står själva det andliga, gudomliga livet ändå alltid framför oss. Är vi små eller stora, unga eller gamla, dumma eller kloka, så står det andliga livet där framför oss. Vi frågar alltså om vi oberoende av vår karmiska utveckling kunde bli delaktiga av det.

Nu har jag tänkt att vi kunde ta en människa, som erfarit andliga ting, till vår rådgivare och vårt föredöme. Och jag har tänkt att denna människa skulle vara Paulus, kristenhetens största och mest kända apostel.

Paulus är en personlighet som intresserar varje människa. Orsaken härtill är den, att man bevisligen vet, att han är en historisk person; vi har hans egna skrifter, hans brev, att tillgå och vi vet med historisk säkerhet, när han levat. Historien, alltså inte en myt, berättar om honom. Man kan inte säga om honom såsom endel lärda sagt om t.ex. Kristus eller Buddha, att de aldrig existerat. Paulus är ovillkorligen en historisk person, en levande människa, och man vet jämförelsevis mycket om hans liv. Ingen fullständig biografi finns, men man har dock kunnat skapa en rätt så klar bild av Paulus och hans levnadsöden på grund av

hans brev och uttalanden, Apostlagärningarna och många andra historiska skrifter.

Enligt Apostlagärningarna säger Paulus i ett av sina tal att han är jude, född i Tarsus i Cilicien. Han var en s.k. diaspora-jude som ej blivit född i sina fäders land, utan utanför Palestina i Mindre-Asien. Han hörde till de judar, vilka med sin familj och släkt emigrerat från fäderneslandet och levde som judar annorstädes. De var alltså i tillfälle att lära känna även andra kulturer än den judiska. Pauli föräldrar var säkert romerska medborgare, då ju även Paulus själv var det. Av det att döma var de rätt så förmögna, överklassmänniskor s.a.s. Paulus växte upp i kultiverade förhållanden och var nära förtrogen med grekisk, hellensk kultur.

Detta bevisar även det faktum, att han skrev sina epistlar på grekiska, och hans grekiska talar för, att han känt grekiska författare och deras stil. I det språk han använder, finner man — så förklarar näml. de lärda — satsar och ordvändningar, som omedelbart påminner om klassisk litteratur. Han har även skönlitterära anlag, fastän han ingalunda bemödar sig om att skriva Utteratur eller "skönlitterära uppsatser". Paulus är på intet sätt affekterad i sina uttalanden. Detta har alla lärda tydligt kunnat konstatera. Hans brev är enkla och klara. De utgår direkt från hjärtat, från hans hjärteblod. Inga grannlåter, inga retoriska ytterligheter har han försökt sig på. Han skriver enkelt och okonstlat. Dock röjer hans brev ett kultiverat tänkesätt och en kultiverad fantasi. Hans ord är förbindliga och finkänsliga. Han är inte tvär, inte radikal — alltså ingen typisk jude — hans tänkesätt vittnar om grekisk civilisation.

Som född och uppvuxen i Tarsus hade Paulus alltså redan som barn och yngling blivit förtrogen med grekisk kultur, vars verkan på de samtida han i sin egen stad på nära håll kunde iakttaga. Då han jämförde dessa sina judiska erfarenheter, kom han i sitt filosofiska tänkande till många olika slutsatser. Jag säger: ”i sitt filosofiska tänkande”, emedan vi måste antaga, att Paulus redan som ung var en synnerligen tänkande människa. Vi förstår utan vidare, att han inte hade varit kristendomens största och kraftigaste apostel, den som faktiskt i större grad än någon annan verkat för kristendomens spridning, om han ej under hela sitt liv varit en nitisk sanningsökare, en människa som gått sin väg med vaken blick.

Och vad var det han redan som ung såg? Det, att grekerna till sitt yttre väsen var högt bildade. De hade såvitt möjligt velat utveckla sin yttre skönhet och smidighet. Genom ett harmoniskt uppträdande ville de, såsom vi i dag kunde säga, verka bildade och frisinna. De ville gälla för sannskyldiga gentlemän. De var ett underbart folk. Men efter närmare studier upptäckte han dock, att det harmoniska och estetiska hos dem var alltför ytligt. Paulus fann en stor disharmoni mellan det sköna yttre och det rent av avskyvärda privata livet. Som jude fick han i föräldrahemmet varje dag lära sig, att människan bör vara en ren och sedlig varelse och i allt rätta sig efter lagen. Det hörde han talas om och såg även exempel därpå. Och den judiska lagen var sträng. Mose lag bestämde i detalj människans handel och vandel, ”hennes ingång och utgång”. Allt detta såg Paulus i sitt hem, allt detta måste han som jude efterfölja. Ett så lagbundet liv och leverne kunde

dock ej vara närmelsevis så lysande och fritt, som grekernas liv.

Vilken av dessa två kulturer kände Paulus sig kraftigare dragen till? Vilkendera var det, som enligt hans begrepp var den mera vägende i vågskålen? Ovillkorligen den judiska. Paulus var en sanningsökare, en människa, som fordrade allvar och innehåll av livet. Han kunde inte nöja sig med att livet till det yttre var skönt och lysande, att människans uppförande var smidigt, det var ej nog därmed. Han sade alltså till sig själv: Judarna står i allt framom grekerna, emedan de förstår livets allvar. De tar livet faktiskt såsom det bör tas. De bedömar sig om att vara sedliga — och de är det. De håller sig till lagen och deras liv är ett rent liv, om man jämför det med dessa bildade grekers liv.

Sådana jämförelser gjorde Paulus redan som ung. Ej heller slöt han sina ögon för det faktum, att grekerna var mer eller mindre ogudaktiga. De trodde egentligen ej på något. De var kultiverade, men deras kultur var grovt materialistisk och då den i intellektuell förfining nådde sin kulmen, var den skeptisk. Grekerna såg med ett överlägset leende på allt: Huru kunde man veta något och huru vore det möjligt att någon sanning kunde finnas!

Grekerna var antingen materialister eller skeptiker. Judarna däremot var övervägande praktiska, materialister måhända ibland i det vardagliga livet, men den judiska världsåskådningen var ej en skeptikers. Judarna trodde på Gud. De hade sin Gud, sin Jehova och de trodde faktiskt på honom. Det fanns allvar i deras tro.

Det är inte svårt att förstå den unga Paulus och hans

själsliv. Han tänkte för sig själv: ”Emedan mitt folk, även i landsflykt, har kunnat behålla sin tro, så måste det finnas andlig rikedom i hemlandet. Jag vill bege mig till Jerusalem. Jag vill sitta vid våra heliga rabbiners fötter. De är visa och allvarliga. Dessa grekiska filosofer, som uppträder här i pelargångarna är blott hycklare. De leker med ord. Men jag längtar efter allvar. Det finns hos judafolket. Jag far till Jerusalem.”

Och Paulus for till Jerusalem. Han beskriver själv hur han där i synagogan åhörde rabbinen Gamaliels undervisning. Och emedan det fanns två rabbiner med samma namn, kallade man denna för den äldre. Rabbinen Gamaliel den äldre var Pauli lärare i Jerusalem. Där satt Paulus i synagogan och åhörde den vises lärdomar.

Vad var det som Paulus upplevde i Jerusalem? Enligt min uppfattning gjorde han där en mycket egendomlig erfarenhet. Rabbinen Gamaliel, hans lärare var en judisk fari-sé, men kanske inte fulit sådan som Paulus hade föreställt sig. Paulus hade föreställt sig att den rabbin, till vilken han vänt sig för att inhämta lärdom, vore en ytterst sträng, allvarlig och vis man, en lärare som fordrar asketisk fasthet och inre koncentration. Men rabbinen Gamaliel var mild, frisinnad, fredsälskande och nästan diplomatiskt försiktig i sitt uppträdande. Han var aldrig fordrande och undvek även den minsta osämja. Han var egentligen en mycket klok människa. Han lärde judisk lag och det var givet, att varje lagparagraf måste efterföljas. Han levde själv såsom lagen föreskrev och väntade att även hans lärjungar och åhörare skulle hålla Mose lag helig. Men själv var han mild och fördragsam även mot alla lagbrytare.

Hurudan inverkan hade detta på Paulus? Utan tvivel kan vi påstå, att Paulus ansåg Gamaliel i något avseende för grekiskt betonad, och i sitt innersta medgav han säkert, att den grekiska andan innebar mycket både skönt och rätt. ”Men” — sade Paulus i och med detsamma till sig själv — ”våra fäders anda, vår judiska anda är en annan. Jag lyssnar till Gamaliels allvarliga tal och fäster ej så stort avseende vid hans politiska fördragsamhet, hans överseende och förlåtande inställning.” Allt intensivare accepterade Paulus den judiska andan. Och emedan han såg att många judar tack vare Gamaliels tolerans var försumliga i laglydnad, kände han sig djupt kränkt. I ren judendom, i sträng laglydnad, såg han mänsklighetens enda frälsning. Judarna skulle ej få besmittas av den osedlighet och ytlighet, som Paulus sett bland grekerna. Han avskydde ett ytligt liv, det skrämde honom. Hans övertygelse var, att Mose lag måste förkunnas för greker och alla dem, som gick under namn av hedningar. Det enda som kunde frälsa mänskligheten var tron på Israels Gud, Mose Gud, som ej tål synd. Alla måste lära sig tro på den sanna Guden, Jehova. I Jehova har alla folk sin trygghet, i hans lag, sådan som Moses utgivit den, har mänskligheten sin frälsning.

Sålunda tedde sig sakerna för Paulus. Som den aktiva och verksamma människa han var, en människa som ville vara till nytta för sitt folk och för hela mänskligheten, måste han arbeta och verka just för denna judarnas Gud och stå hans fiender emot. Alla de, vilka ej följde Jehovas lag i allt, var hans fiender och motståndare. Till dessa räknade han framför allt alla de judar, som var likgiltiga för sina

fäders Gud. Småningom fästes hans uppmärksamhet vid en speciell sekt i Jerusalem, som i större grad än någon annan tycktes ringakta Mose lag.

I Palestina hade några år tidigare levat en man, som av sina efterföljare kallades Messias och judarnas konung, en man som sedan dött en våldsamt död på korset. Hans lärjungar bildade nu en församling i Jerusalem och kallade sig "de fattiga". En villfarelse! tänkte Paulus.

Han hade hört, att dessa "fattiga" trodde att deras Messias, som dödat, snart skulle komma för att göra sig till hela världens härskare eller åtminstone till alla judars konung. Detta ansåg den bildade Paulus för något otroligt, från luften taget. Dessa stackars sekterister måtte vara helt från vettet! Paulus kände rent av sedlig indignation, då han tänkte på dessa "fattiga" i Jerusalem. En gång var han närvarande då en "broder" från "de fattigas" samfund förföljdes och stenades. Paulus stod avsidet och möjligt är att han gav ordningsbevakarna en liten antydning om, att dessa skulle låta bli att befatta sig med folkets egenmäktiga förfaringssätt. Vederbörande borde därav tydligt förstå, att allehanda sekter inte tolererades i Jerusalem. Det var, som vi vet, den kristna församlingens första martyr, Stefanus, som Paulus såg stenas. Och nu började en lidelsefull, outtröttlig verksamhetsperiod för befrämjandet av den rätta tronen. Paulus beskriver själv hur nitiskt han förföljde de kristna. I Apostlagärningarna säger han i ett av sina tal: "Jag är en judisk man född i Tarsus i Cilicien men uppförstrad här i staden, och undervisad vid Gamaliels fötter, efter fädernas lag i all dess stränghet. Och jag var en man som nitälskade för Gud, såsom I allesammans i dag gören. Jag förföljde 'den vägen' ända till döds, och

både män och kvinnor lät jag binda och sätta i fångelse; det vittnesbördet kan översteprästen och de äldstes råd giva mig. Också fick jag av dem brev till bröderna i Damaskus; och jag begav mig dit, för att fångsla jämväl dem som voro där och föra dem till Jerusalem, så att de kunde bli straffade.”

Men i hans fanatiska kamp för den enda rätta tron skedde snart ett märkligt avstannande, en underbar förändring. Då han, för att förfölja och bestraffa de kristna, färdades från Jerusalem till Damaskus, var tiden inne att hans andes uppriktiga och starka längtan efter sanning slutligen kunde bli tillfredsställd.

”Men när jag var på vägen och nalkades Damaskus, hände sig vid middagstiden, att ett starkt sken från himmelen plötsligt kringstrålade mig.

Och jag föll ned till marken och hörde då en röst som sade till mig: 'Saul, Saul, varför förföljer du mig?'

Då svarade jag: 'Vem är du, Herre?' Han sade till mig: 'Jag är Jesus från Nazaret, den som du förföljer.’”

Och de som voro med mig sågo väl skenet, men hörde icke rösten av den som talade till mig.

Då frågade jag: 'Vad skall jag göra, Herre?' Och Herren svarade mig: 'Stå upp och gå in i Damaskus; där skall allt det bliva dig sagt, som är dig förelagt att göra.'

Men eftersom jag, till följd av det starka skenet, icke mer kunde se, togo mina följeslagare mig vid handen och ledde mig, så att jag kom in i Damaskus.”

Här har vi nu ett stycke autobiografi, vars like man sällan funnit i världslitteraturen. Det ges alltför få autobiografiska skildringar om andligt stora människors Uv. Vad andens hjältar erfarit och vad det skett dem förrän de nått

sitt mål, vet vi föga om. Paulus är en av de få som låtit oss veta något om sig själv. Han skildrar sin omvändelse och sin upplevelse på vägen till Damaskus i korta drag. Det som skedde, tog inte lång tid. Inom några ögonblick hade Paulus förvandlats till en annan människa. Detta vore oss obegripligt, om vi ej hade hans hela utveckling som bakgrund. Paulus berättar inte själv om sina tidigare tvivel och strider. Han har dock varit tvungen att tvivla och spörja. Vad har han tvivlat? Vad har han sport?

Han har frågat detsamma som de människor, vilka redan känner att de tror på Gud, frågar den dag som är. Paulus har frågat: Består vår frälsning endast i det, att vi ytterst strängt, ända till ytterlighet följer lagen? Varifrån får vi då alltid kraft till det? Livet är fullt av frestelser i helt annan riktning.

Paulus hade sett grekernas liv och just med tanke på dem, tvivlade han inom sig huruvida det vore honom möjligt, att få dem att vända sig till Gud. Han undrade om han kunde få dessa bildade människor övertygade om att Gud är Jehova, judarnas Gud och att människan kan leva sedligt endast om hon uppför sig så som det därom är skrivet i Mose lag. Kunde man lära grekerna något sådant? Paulus hade betvivlat det. Han hade sett, att det t.o.m. för judarna kunde vara svårt att i allt lyda lagen. Han hade sett att mången var tvungen att synda i hemlighet. Han hade insett att lagen av honom själv fordrade stora, nästan övermäktiga bemödanden. För att ej begå misstag, måste han oavbrutet vaka över sig själv. Han kände ju också han inom sig en böjelse för ett lättsinnigare liv. Men han var på sin vakt, han höll öga på sig själv. Hans stora verksamhetsiver var honom till hjälp och stöd i hans strävan till självdisciplin och självförnekelse. Men kunde man fordra

detsamma av andra människor? Var skulle de finna kraft därtill?

Dessa tvivel och frågor hade Paulus umgåtts med. Ofta hade han frågat sig själv: Var denna väg den enda? Fanns det ingen väg där även Gud närmade sig människan, halv-vägs kom emot henne? Vore det inte möjligt, att finna en väg på vilken människan ej behövde kämpa och sträva al-lena? Kunde Gud kanske så att säga räcka henne sin hjäl-pande hand?

Så hade Paulus tänkt och tvivlat. Han hade även hört, att de kristna, de vilka han förföljde, talade och predikade om Messias, en levande varelse, som hjälpte människan och räckte människan en väns hand.

I detta ljus förstår vi det som hände på vägen till Da-maskus. Paulus såg då vägen till ett annat liv. Han sade ju själv: ”Och denna väg har jag förföljt.” Han såg nu i sin syn på vägen till Damaskus, att de kristna kände VÄGEN, ägne den.

Vilken är den underbara lärdom vi envar kan få av det-ta? Den, att kristendomen börjar med en andlig upplevelse. Så var fallet med Paulus, så bör det vara även med oss al-la. Studerar vi kristenhetens historia märker vi, att alla de människor, om vilka vi i sanning kan säga att de följt Je-sus Kristus, att de faktiskt blivit delaktiga av ett nytt liv, har haft en andlig erfarenhet som urkälla för sin kristen-dom. Det som upptar endast vår hjärna och vår fantasi, är ännu ej religion. Det vi i ett ögonblick kan tillägna oss och i nästa ögonblick förkasta, är ännu ej levande Gudstro. Ett verkligt religiöst liv byggs på erfarenhet. Det börjar med andligt uppvaknande, andlig pånyttfödelse, andlig upplevelse. Det begynnande livet är omedelbart ett levan-de liv.

II Tilldragelsen på vägen till Damaskus

Tilldragelsen på vägen till Damaskus var den stora avgörande vändpunkten i Paulus liv. För Saulus var livet tilländalupet, för Paulus började det. För att kunna förstå Paulus, hans arbete och livsåskådning, måste vi alltså förstå tilldragelsen i närheten av Damaskus. De kristna i allmänhet sekter och kyrkor har, såsom det synes, ej haft mycken kännedom om innebörden av denna s.k. omvändelse, som skedde hos Paulus. Hade de fullt uppfattat den stora händelsen i hans liv, hade de även uppfattat hans brev, hans världsåskådning. Det har de dock ej gjort. Paulus talar t.ex. i sina brev om "förborgad visdom", om vilken man kan tala "endast hos de fullkomUga". De andra däremot kan bespisas endast med sötmjöl, emedan de ännu är som barn, för vilka man ej kan tala om Guds djupaste hemligheter."

Sådana ord förstår de vanliga kristna ej. Om kyrkan försöker förklara dem, är förklaringen ytlig. Kyrkan väddjar endast till det, att de unga församlingarna till vilka Paulus skrev hade så liten kännedom om den kristna lärans dogmer, att man inte kunde närma sig dem på samma sätt, som man närmade sig den äldsta församlingen. Bland oss nutida kristna är saken en annan. Vi ligger redan inne i saker och ting. Vi vet och förstår sådant, som under de första tiderna för de flesta nyssomvända kristna var dunkelt.

Men är det så? Kunde man inte tvärtom tänka sig, att de första kristna församlingarna stod Guds rikets hemlig-

heter närmare än någonsin de senare. De åtnjöt ju sin undervisning av apostlarna, de allra äldsta medlemmarna kanske av Mästaren Jesus själv. Om en större väckelse uppstår i världen, om en andens man, som har ett stort inflytande på andra människor, framträder, står ju de vilka fått sitt andliga uppvaknande genom hans förkunnelse honom närmast. Är det inte självklart att de förstår honom bättre och äger en djupare kännedom om det han faktiskt lärt än de, vilka hör till en senare tid och stöder sig på det de hört av lärjungar och deras lärjungar? En andlig rörelse är ju alltid starkast och djupast i början. Till det yttre kan den förefalla svag, men det inre, det andliga livet är alltid kraftigast då rörelsen är ny. Vi bör därför avstå från en sådan ståndpunkt, att vi endast på den grund, att vi är födda i en kristlig församling, skulle ha större kunskap om kristendomens innebörd än medlemmarna av de första församlingarna, kanske to.m. större än aposteln Paulus själv. Hade vi det, kunde vi väl även med full förståelse och kännedom använda samma talesätt som aposteln Paulus, då han talade om Guds förborgade visdom, som förlänas endast de fullkomliga.

Kristenheten måste, om den vill vara vetenskapligt opartisk, erkänna att den inte fullt förstått tilldragelsen vid Damaskus. Vad ser kyrkan egentligen i den? Den ser däri en särskild nådebetygelse. Jesus Kristus ville välja Paulus till sin trosförkunnare och uppenbarade sig därför för honom. Man tänker sig alltså händelsen på vägen till Damaskus som ett spiritistiskt fenomen, en andeuppenbarelse, vars like senare ej förekommit. Försiktigt tillägger man, att dylika övernaturliga ting, som vederfors speciellt de första kristna apostlarna, ej senare har förekommit, åtminstone

ej som norm. Så uppfattar man för det mesta tilldragelsen vid Damaskus.

Andra däremot säger: Det var Pauli väckelse, hans uppvaknande. Envar av oss måste bli väckt. Som syndiga människor kämpar vi ju alla mot Jesus och Gud och vi måste bli omvända förrän vi blir verkligt troende. Vi måste omedelbart, t.ex. då vi hör någon härlig predikan, vakna till kännedom om att vi är på orätt väg, att vi strider mot Gud och att vi hädanefter bör överge synden, börja ett fromt liv och bli delaktiga av Guds nåd. Paulus var blott en ovanligt stark personlighet och av denna orsak hade Jesus utsett honom till apostel. Varje troende blir inte apostel men om människan avstår från sitt syndiga leverna och vill leva och verka för Guds rike, har hon erfarit detsamma som Paulus erfor.

Dessa två definitioner är de vanligaste. Så förstår kanske de flesta kristna den stora tilldragelsen på vägen till Damaskus. Som forskare och sanningssökare måste vi dock tänka på annat sätt om denna sak. Vi måste förstå saken djupare, mera omfattande. Med några ord vill jag först skildra det, som skedde Paulus och sedan skall vi försöka förstå det.

Vi har i det föregående talat om Pauli tidigare liv och utveckling. Vi vet alltså något om det. På grund därav är det oss omöjligt att tänka att Paulus, som säges ha kämpat mot Gud, nu vaknade till insikt om, att han skulle arbeta för Gud. Paulus hade ju under hela sitt liv sökt Gud och enligt sin uppfattning verkat för Gud. Han trodde på Gud, han trodde på Jehova, som i Mose lag så tydligt förklarar för människorna hur de bör leva på jorden. Paulus trodde, att mänsklighetens frälsning låg just i det att Guds lag åttlyddes, den lag, som Moses hade tillkännagivit. Paulus var

alltså en gudfruktig man, inte någon gudsförnekare. En vanlig omvändelse, en sådan, som kunde ske en materialist, ateist eller syndare, var ej möjlig för honom. Paulus var en farisé, med andra ord en människa, som enligt sitt bästa förstånd hade undvikit allt ont, all synd. Paulus var en så sedlig människa, som någon vid den tiden kunde vara. Hans omvändelse var därför ingen vanlig väckelse eller ett avståndstagande från det onda.

Vad tänker vi då om den andra förklaringen, den spiritistiska? Den står på sätt och vis sanningen närmare, men även den tål analyseras.

Enligt berättelsen uppenbarade sig för Paulus en andevarelse, som kallade sig Jesus Kristus. Paulus såg visserligen ej något, hörde blott en röst, som sade sig vara Jesus. Det, att Paulus i och med detsamma trodde att andevarelsen, som tilltalade honom, var Jesus Kristus, skulle — om händelsen näml. var ett vanligt spiritistiskt fenomen — tyda på, att Paulus var en synnerligen lättrogen och närmast dum människa. Om den första andeuppenbarelse, som kommer emot honom och säger: 'Jag är Kristus', får honom att tro i blindo, bevisar det att Paulus var både oerfaren och tanklös och att hans filosofiska uppfostran stod på lös grund.

Men har vi skäl att antaga, att Paulus, kristenhetens stora apostel, skulle ha varit särskilt bemärkt genom sin oerfarenhet, tanklöshet och lättrogenhet? Knappast. Hans brev tyder på, att han var en tänkande och klok man, en bildad människa. Och vi vet att han var en fullärd farisé. Han hade suttit i synagogan vid Gamaliels fötter och blivit förtrogen med den rabbiniska ockultismen. Men i de rabbiniska traditionerna, särskilt i berättelserna om judiska rabbiners liv och gärningar, förekommer alltid övernatur-

liga ting. Det sker under i dem och rabbinerna själva kan göra underverk. De får träden att böja sig, väggarna att huka sig, de låter vindarna vira och stormarna rasa. Så förtäljer historien. För Paulus var underverk välkända företeelser, antingen han trodde på dem eller ej. På grund av sin egen uppfostran och de ockulta kunskaper han fått i rabbinskolan, ansåg han dem snarare för möjliga och trodde på dem. Så vitt jag förstår, har vi ej skäl att betvivla, att ej Paulus skulle ha ansett även det s.k. övernaturliga för möjligt. Han var fullt förtrogen med tanken, att det — såsom Hamlet senare sade — finns mera mellan himmel och jord än vad våra filosofer ens drömmer om.

Och nu fick han på vägen till Damaskus uppleva något, som fullständigt förändrade hans liv. Ett rabbinunder kunde det ju ej ha varit, ej heller ett vanligt mediumistiskt fenomen eller fakirknep.

Vad var det alltså? Vad fick Paulus uppleva? Vi bör dela hans upplevelse i två olika delar. Först i den senare delen hör han Jesu röst. Den förra delen innebär det, om vilket han i det följande förtäljer: ”Men när jag var på vägen och nalkades Damaskus, hände sig vid middagstiden att ett starkt sken från himmelen plötsligt kringstrålade mig. Och jag föll till marken . . .”. Det var upplevelsens första del. Först sedan vi förstår innebörden av detta, förstår vi varför Paulus faktiskt trodde, att det var Jesus Kristus, som talade.

För det första fick han alltså erfara att himlarna öppnades, ljus sänkte sig ned och omgav honom. Och må vi tillägga: Det omgav honom och det trängde sig i honom, fyllde honom helt, så att han själv var i ljuset. Det var ett fenomen, som man kunde se och förnimma. Det var den fy-

siska och samtidigt den översinnliga delen av hans upplevelse. Och så starkt var detta ljus, att några av hans följeslagare såg det. De märkte att något hände Paulus, de såg att han lyste. De var förvånade och uppskrämda och detta är oss ett bevis på det underbara i Pauli upplevelse.

Däri ligger sakens fenomenella del. Men vad upplevde Paulus inom sig? Det vore oss omöjligt att veta, om denna hans upplevelse vore något enastående. Detsamma som hände Paulus, kan dock hända en sanningssökare den dag som är. Samma ljus kan nedfalla från himmelen, omge människan och uppfylla henne. Det är oss alltså ej omöjligt att veta vad Paulus kände, såg och tänkte.

Må vi försöka skildra det. Paulus visste ögonblickligen, att den Gud han alltid velat tjäna, den Gud han städse sökt, den Gud, hans ande alltid längtat efter, uppenbarade sig för honom nu. Han visste omedelbart, att människan inte blir frälst genom sin tro på Gud, förrän Gud uppenbarar sig för henne.

Människan tror på Gud, hon kallar Gud Fader, hon åberopar Gud. Men Gud frälsar henne inte. Hon undfår ingen verklig hjälp. Hon undkommer inte sig själv, hon undkommer inte det onda, hon undkommer ej lidandet. Hon är ej delaktig av det eviga livets salighet. Hon anstränger sig, förnekar sig själv, tvingar sig. Hon avstår från synd. Hon gör sitt yttersta för att kunna bli rättfärdig och helig. Trots allt vet och tillstår hon, att hon ej är frälst, att Gud inte hjälpt henne och att hon ej kan hjälpa sig själv.

Men Paulus fick erfara på vägen till Damaskus, att Gud, som han alltid fruktat och älskat, uppenbarade sig för honom. Och huru uppenbarade han sig? Genom och i sin

son. Sonen, och endast Sonen förstår Fadern. Guds Son allena känner Gud Fader. Paulus emottog alltså Sonen. I Sonen blev Paulus medveten om Gud.

Vad innebar detta? Det innebar att Paulus i och genom sin underbara uppenbarelse kände och visste, att han var Guds Son. Däri har vi det hela, det innebär allt. Sonen och blott Sonen kan förhålliga Fadern. Genom Sonen kommer vi till Fadern. Och genom Sonen kommer vi till Gud, då Sonen tagit sin boning i oss. Då Sonen uppenbarar sig i oss är Gud vår Fader, då vet vi, att vi är Guds söner.

Detta är den mest överväldigande upplevelse en människa kan vederfaras. Upplevelsen, erfarenheten som sådan förvandlade oundvikligen Paulus hela liv. Han insåg med detsamma, att han inte hade känt Gud och orsaken därtill var den, att han ej hade vetat att han var Guds Son. Men nu då han kände, visste och såg sig vara Guds son, nu förändrades hela hans liv. Nu var han frälst. Nu hade han uppnått det eviga livet. Ty det är evigt liv, att vi känner Sonen, den Son, som Gud Fader sänt till världen, för att vi människor kunde emottaga Sonen. Däri är det eviga livet. Detta hade Paulus fått erfara. Däri var hans stora underbara uppvaknande.

Detta uppvaknande har, enligt vad vi av historien vet, blivit jämförelsevis få människors lott. Att mycket sådant, som vi ej har historisk kännedom om, hänt den enskilda människan är ju klart. Men emedan mänsklighetens historia förtäljer om tusende människor och det dock bland dem finns blott få, som upplevat denna andliga pånyttfödelse vet vi, att det är fråga om en sällsynt och storartad upplevelse.

Den andra delen i Pauli upplevelse var, att han hörde

en röst säga: "Saul, Saul, varför förföljer du mig?" Och Paulus anade redan vems denna röst var, men han sporde: "Vem är du, Herre?" Och rösten svarade: "Jag är Jesus av Nazaret, som du förföljer."

I och med detsamma som Paulus såg och erfor, att han själv var Guds Son, hörde han alltså Jesus tala. I detta övernaturliga, saliga tillstånd hörde Paulus Jesu röst. Vi kan knappast fatta en så överväldigande upplevelse. Den Jesus, som han hade förföljt, levde och talade i Gud. Jesus var alltså Guds son, även han. Även han var i Fadern — t.o.m. före Paulus. Jesu gärning var alltså välsignad. Hans uppgift i världen hade varit gudomlig. Paulus hade rent av misstagit sig, då han ansett "de fattiga" i Jerusalem för en sekt, som borde röjas ur vägen. Saken förhöll sig helt annorlunda. Jesus var ej stiftare av någon sekt. Han var Guds Son, som hade förhärligat Fadern för människorna och upplyst människorna om Guds rike. Och de där kristna, "Jesu efterföljare" alltså, var kanske människor, som kände Guds Son, som visste såsom Paulus nu visste och Jesus Kristus vetat, vad begreppet Guds Son innebär.

Paulus förstod även att Messias eller Kristus, som var hedersbenämningen för Jesus, (såsom det står i evangeliet: "Jesus, som kallades Kristus,") föreställde just Guds Son. "Kristus" var den Guds Son, som var i Jesus och som nu var i Paulus. Såsom vi ser ger Paulus i sina brev alltid Guds Son benämningen Kristus. Därav härleder det sig, att kyrkan och den kyrkliga teologin har för sed, att tala om Sonen som Kristus och om Kristus som Sonen. Att dessa två ord fått samma betydelse har, såsom vi vet, förorsakat stort missförstånd. Troende kristna säger: Jesus Kristus är Guds enfödde Son. Ingen annan människa är

Guds Son och ingen annan är Kristus, än Jesus Kristus. Med detta påstående har kyrkorna och de troende utestängt sig själva från Guds rike och frälsning, emedan frälsningen och det eviga livet är endast i Sonen. I Sonen och blott i Sonen eller Kristus, är det eviga livet. I människans inre erfarenhet av Guds Son, hennes upplevelse av Kristus är det eviga livet, ej i det att hon blint åberopar Jesu personlighet. ”Blott däri är det eviga livet, att vi känner Dig, Kristus, Guds Son, vilken Gud har sänt till världen”, förkunnade Paulus.

På detta sätt förstår vi Pauli underbara upplevelse. Han förnam i denna heliga stund, att han var Guds Son, att Gud tog sin boning i honom. Han talar därför ständigt: ”Nu lever jag, dock inte jag, utan Kristus lever i mig.” Genom sin underbara upplevelse förstod Paulus även Jesus Kristus och hans oändligt stora betydelse; han förstod, att Jesus Nazarenus, som även kallades Kristus, hade lagt början till en ny tid i mänsklighetens historia.

Varför? Denna fråga leder oss till en psykologisk definition av Pauli upplevelse. Härintill har vi endast beskrivit den. Var och en som gjort dessa erfarenheter vet, att den skildring vi givit är riktig och sann. Vi har dock ännu icke förklarat upplevelsen. Vi har ännu ej så att säga klassificerat den, ställt den inom speciella ramar. Men även det kan vi göra. Intellektuellt kan även de, vilka ej kan bygga på egen erfarenhet, uppfatta den, då vi bemödar oss om att analysera den psykologiskt.

För att kunna göra detta, måste vi ta i betraktande det mänskliga själslivets olika tillstånd. Vi tänker förstås inte på nyanser, utan på endel större själstillstånd, vilka man

sedan gamla tider haft säker kännedom om och mellan vilka man gjort en noggrann skillnad.

Den enklaste metoden härvidlag är att stöda sig på en gammal österländsk klassificering. I det gamla Indien påstår man, att människans medvetande kan befinna sig i fyra olika tillstånd. Det första är det s.k. *dshagrat* (sanskrit) eller dagsmedvetandet, det vakna tillståndet, med vars hjälp människan med hjärnans förmedling ser, förnimmer och erfar den värld, som omger henne. Det andra tillståndet kallade de gamla indierna *svapna*. Svapna är tillståndet man befinner sig i då man sover. Det skiljer sig från dagsmedvetandet däri, att en sovande människa ej behärskar sitt drömliv, är ej herre över sig själv. Det tredje slaget av medvetande är *sushupti*, den drömlösa, djupa sömnens tillstånd.

De gamla indierna hade psykologiskt och empiriskt, (på grund av erfarenhet), studerat dessa ting. På vilket sätt, med vilka medel? Med tillhjälp av ett s.k. joga-system. En vardagsmänniskas erfarenhet sträcker sig inte långt. Men jogerna var människor, som tränade sig till iakttagare av det mänskliga medvetandets olika tillstånd. De utvecklade hos sig sinnen, genom vilka de var i stånd att göra människostudier. De kunde göra en noggrann skillnad mellan *dshagrat*, *svapna* och *sushupti*.

Men kände ytterligare ett tillstånd och det kallade de blott för ”det fjärde”, *turiya*. Detta *turiya*-tillstånd kunde inte skildras. En vanlig människa hade ingen kännedom om det. Det fanns endast några joger, som genom självuppostran kommit till detta fwn/a-tillstånd.

Vad var det? En människa, som varit självmedveten i

dagsmedvetandet, blott medveten, men ej självmedveten i sömnmedvetandet, utan medvetande i det djupa sömnmedvetandet, återfick i tan/a-tillståndet sitt vetande och självmedvetande. Det fjärde medvetstillståndet innebar, att människan, då hon från dagsmedvetandet fördjupade sig i sömnmedvetandet och därefter i ett tillstånd utan medvetande, vaknade ånyo som en medveten och självmedveten människa. Gamla indier sade: Det är ett tillstånd av salighet, obeskrivlig lycka och frid. Individens, som uppnått detta, är odödlig, lika levande och självmedveten i den andra världen som i denna synliga värld. Han har alltså icke förlorat sig i döden. Nej, han har övervunnit döden och vaknat upp till ett nytt liv i den osynliga världen. Sådant är tan/a-tillståndet.

Vi måste förutsätta att Paulus hade åtminstone teoretisk kännedom om dessa ting. Han hade ju studerat judisk ockultism. Det är sannolikt, att han visste, att det bakom de kända medvetstillstånden finns ett fjärde ett s.k. extastillstånd, som blott asketerna eftersträvade, ett tillstånd, som befriade dem från den synliga kroppen och förde dem till andevärlden. Om Paulus hade erfarit detta tidigare, vet vi ej. Därom har vi ingen historisk säkerhet. Det är ju möjligt att han någon gång — redan före tilldragelsen vid Damaskus — hade, såsom han själv säger — stigit upp ”till den tredje himmelen”. I varje fall måste vi tro han har haft kännedom om dessa ting, annat är ej möjligt. Såväl judarna som grekerna och indierna ägde kännedom om extas-tillståndet. Om Paulus ej själv erfarit extas, måste han dock som lärd rabbin veta, att asketen under djup meditation frigjorde sig från kroppen och förlorade dagsmedvetandet. Han frigjordes från lidande och fick en försmak

av evig salighet men var samtidigt borta från denna värld. Han var som ett andeväsen, som egentligen tillhörde den andra världen och var blott som gäst i den synliga världen.

Men nu, emedan Paulus fick sin uppenbarelse på vägen till Damaskus, frågar vi vad det i själva verket innebar? Det innebar det, att han i sitt dagsmedvetande — mitt på dagen för det första och för det andra fullt medveten om sig själv — fick uppleva extas, ett underbart tillstånd av salighet och evighet, att han alltså i sitt dagsmedvetande fick uppleva det andliga livets kulmen: Medveten gemenskap med Gud.

Detta var nytt och underbart. Och emedan Jesus av Nazaret var med i detta nya, förstod Paulus, att ett nytt tidskede i mänslighetens historia hade börjat. Det som förut varit förborgat, det som förut skedde i en annan värld, det som tidigare varit möjligt blott för joger och asketer sedan de, efter en lång och utsägligt smärtsam ansträngning, befriat sig från sin kropp, det skedde nu i kroppen, i dagsmedvetandet. Det nya som skett var att människan emottagit saligheten, det eviga livet och Guds Son då hon var sig själv i det alldagliga livet.

En ny dag hade alltså randats i mänslighetens historia, det erfor Paulus nu. Det var innebörden av hans upplevelse på vägen till Damaskus.

Emedan vi nu, helst i någon mån förstår tilldragelsen vid Damaskus, kan vi börja studiet av Pauli brev.

III Kristus, Guds Son

Alla de, som numera gör sig förtrogna med teosofisk litteratur, gör sig även förtrogna med de två österländska böcker, vilka inom den teosofiska rörelsen blivit allmänt kända, näml. *Tystnadens Röst* och *Bhagavad Gita* eller Herrens Sång. Då man läser och studerar dessa tvenne andaktsböcker, märker man snart till sin glädje, att de utstrålar en ovanligt fridfull, vis och upphöjd anda. Ingen lidelse, ingen personlig åtrå efter omvändelse finner man i dem. De är som vore de inspirerade av opersonlig visdom. Vänder vi oss däremot från dessa till Pauli brev, som av alla kristna anses höra till de heliga skrifterna, ser vi strax en oerhörd skillnad. Pauli brev flödar näml. av en alltigenom personlig, kraftig, ofta nog t.o.m. lidelsefull anda. Tonen i dem är ej den österländskt lugna. Vi kommer inte i beröring med någon opersonlig visdom. Vi möter en levande människa i varje rad, en människa med en oerhörd viljekraft och verksamhetsiver, en människa, som ovillkorligen vill vara till nytta, en människa, som för att fylla sin plikt, till det yttersta kan förneka sig själv. En sådan personlighet kommer vi i beröring med, då vi studerar Pauli brev. Dessa brev kan kanske för endel sanningssökare verka mindre upphöjande än t.ex. de nyssnämnda österländska böckerna. Om vi dock är mottagliga och opartiska sanningssökare, måste vi erkänna att den allt igenom lugna tonen i de österländska böckerna inte väcker och förpliktar oss i den mån som Pauli brev, ehuru de, då vi läser dem, höjer oss till en annan värld. Pauli brev där-

emot är så hjärtgripande, så mänskliga och personligt skrivna, att det är som hade man framför sig en levande människa, som förebrår oss, entusiasmerar och inspirerar oss. Om vi vill fördjupa oss i Pauli brev, om vi är opartiska och mottagliga för den anda de är genomträngda av, valenar hos oss en känsla av, att Paulus säkert är en människa som tror sig ha funnit sanningen, t.o.m. en ny sanning, vilken han med agitatorisk iver och styrka vill förkunna för världen, en sanning i vilken han ser mänsklighetens enda räddning. I de österländska böckerna ser man en märkbar likgiltighet för läsarens inställning. Ingen dom, inga förebråelser möter en i dem. Paulus däremot är full av iver och tro. ”Om ni inte tillägnar er denna sanning, blir ni inte frälsta”, säger han av full övertygelse. Sin förklaring kan Pauli starka trosiver få endast i det, att han tror sig ha funnit en ny sanning.

Vi har i det föregående hänvisat till det nya Paulus fann. Han fann Guds Son eller Kristus och denna Kristus syntes för honom — i hans ande och fantasi — vara mänsklighetens enda frälsning. Tron på Gud allena förmådde inte frälsa människorna, endast Sonen förmådde det.

Vi bör dock än en gång stanna inför detta. Vi måste fråga vad det nya som Paulus nu fann var och vad han ville förkunna, emedan även den kristna världen tror, att Paulus och alla kristna nu faktiskt hade fått veta något nytt. Guds själv gav dem ett nytt budskap i Jesus Kristus och en ny religion, som omvälvde hela världen.

Kännare av den jämförande religionsvetenskapen, män som i sin kritik är opartiska, är ej ens närmelsevis övertygade om, att det genom Jesus Kristus kommit något nytt och revolutionärt till världen. De jämställer kristendomen

med andra religioner och säger, att alla religioner är grenar av samma träd. Även en nutida teosofisk forskares första stora andliga uppvaknande är ju det, att han kommer att se och förstå, att alla religioner har varit och är verkliga religioner, Guds uppenbarelser, alla faktiskt utgånga ur sanningen och andens djupaste hemliga världar. Religionerna är icke barnkammarsagor, såsom vetenskapliga forskare i början varit böjda att tänka. Alla har de utgått från Gud och lär samma eviga sanningar. Men den nutida teosofen har inte blivit van att tänka, att den kristna tron eller rättare sagt Jesus Kristus kunde ha medfört något omvälvande nytt. Vi bör därför stanna inför Paulus, inför hans starka övertygelse och utforska, spörja vad det nya och underbara däri är.

Pauli ärliga övertygelse väger mycket i vågen. Om Paulus hade framställt något gammalt, sådant som man sedan tidernas morgon vetat, något som hans samtida glömt, hade hans iver ej varit så stor. Då hade han snarare varit som en åldring, som efter att ha funnit sanningen ej förivrar sig, utan lugnt talar om en levande visdom och undervisar de yngre. Han skildrar vad han erfarit men vet mycket väl, att de unga ej tar lärdom av gammal visdom utan måste få egna erfarenheter. I denna riktning talar de österländska heliga böckerna. De är som en erfaren åldrings visdom.

Paulus däremot är full av ungdomlig kraft. Han är som en yngling, som i helig iver vittnar för andra, ber dem se och iakttaga. ”Märker ni inte, hur det verkligen är?” undrar han. Hans entusiasm är dock ej en ung människas entusiasm. Pauli brev är inte skrivna i hans ungdom. Han var ingen ung man, då han skrev sina missionsbrev. Tvärt-

om. Han hade redan omkring tjugo år verkat bland de kristna och för kristendom. Han skrev sina epistlar under de senare tio åren. Han var alltså en gammal man. Vid femtioårs ålder skrev han sina brev. De var alltså ej produkter av en ungdomens jäsningsprocess i hans själ. Han utstrålade ungdomlig kraft därför att han kände, att han visste något nytt.

Som gammal man men full av ungdomstro är han själv det bästa beviset på, att han visste, att han hörde till de första som förkunnade gryningen av en ny historisk morgon. Och utan Pauli verksamhet hade vi knappast någon kristendom eller kristenhet. De andra apostlarna spred ju inte Kristi budskap med samma iver bland hedningarna. De torde snarare ha haft som avsikt att behålla den som någon judisk specialrättighet. Enligt deras uppfattning kom Jesus Kristus för att frälsa framför allt judarna, de omskurna. De blev nästan förskräckta, då Paulus började predika Kristus för hedningar, oomskurna människor. De hade på sätt och vis en begränsad uppfattning om den nya religionen. Paulus hade ju inte känt Jesus personligen. Genom tilldragelsen vid Damaskus och under sina därpå följande studier och uppenbarelser hade han blivit övertygad om, att det nu var fråga om en världshistorisk händelse och att en frälsande hand erbjödits hela mänskligheten. Han såg häri en tilldragelse med världsomfattande verkan. Det var alltså ej fråga om en trång nationalistisk resning. Paulus har med skäl kallats "hedningarnas apostel".

Frågar vi nu kristenheten vad det nya som Paulus införde i världen, består i — ty faktum är, att Paulus är kristenhetens stiftare — svarar de olika kyrkorna enhäl-

ligt, att det nya är i det faktum, att Gud själv kom till världen i sin Son och frälste mänskligheten genom sin Sons död. Detta är kyrkornas uppfattning och de grundar sin lära på Pauli brev. I Pauli brev söker de framför allt stöd även för sina olika uppfattningar. Paulus är nämligen s.a.s. den första teologen. Katolska kyrkan, som tror på Guds nåd och människans goda gärningar, har sin grund i Pauli lära såsom även den protestantiska kyrkan, enligt vilken tron är det enda saliggörande. Den kalvinistiska kyrkan, som tror på predestinationen, stöder sig även den på Paulus.

Kan det finnas så mycket motsägelser i det Paulus förkunnat? Vad var faktiskt det nya han gav världen?

Vi måste sannerligen utförligt studera urkällorna, Pauli brev. Men ej heller därmed kommer vi långt. Som språkforskare eller bibelkritiker kommer vi inte fram till målet, däri har kyrkorna rätt. Till och med i sitt påstående att man måste ha tro för att kunna läsa bibeln, har de rätt. Men om vi ber dem definiera begreppet tro, får vi olika definitioner av de olika kyrkorna. Där tar vägen slut för oss.

Vi får alltså själva definiera tron, eller det villkor och den förutsättning, som ovillkorligen kräves för att kunna förstå Pauli brev. Och vilken definition är då bättre än den, som erfarenheten ger och förnuftet godkänner.

Denna definition är: "Vi kommer aldrig att veta vad kristendom är, om vi inte börjar på samma sätt som Paulus själv. Om vi ej även i vårt eget liv börjar med "tilldragelsen vid Damaskus". Vi måste först erfara och veta något om andens liv och sedan tro på det. Om vi nämligen tror endast på det, som vi inte vet något om, är vi utsatta för vilka misstag som helst. Men tror vi på det, som vi

känner och vet, förvandlas allt för oss och ljuset fyller vår värld."Tron" är nämligen inte det att vi anser, tänker att något är sant. Nej, tron är framför allt tillit, hängivenhet, andlig kraft och andligt liv.

Vi förstår inte Paulus, om vi inte upplevat detsamma som han. Vi kan inte tyda motsägelserna i hans utlåtanden, om vi inte har erfarenhet i de andliga ting han för tillfället talar om.

Har vi alltså lust att skildra den nya åskådning och den vishet, som Paulus genom sina uppenbarelser och studier kommit till, är det enklast och klokast, att beskriva vad en sanningssökare av vår tid kan erfara och se, om han går i Pauli fotspår. Vi kan då beskriva saker och ting på s.a.s. nutida språk och vi bör göra det. Efter det vi själva har saken klar för oss, har vi lätt att förstå Paulus, förstå vad han för tillfället åsyftar.

Må vi än en gång stanna vid hans första och centrala erfarenhet, den intuitiva erfarenheten av Guds Son.

Vad är denna Guds Son, som Paulus kallar Kristus? Hur skall vi kunna förstå detta intellektuellt, filosofiskt? För vårt nutida förstånd är det ej svårt. Må vi tillgripa några upplysande exempel.

Vi tänker oss en arkitekt, som låter bygga en kyrka. Som arkitekt anstår det honom att ge ritningarna åt dem som bygger. Som arkitekt har han även utarbetat ritningarna. Och emedan han har utarbetat ritningarna, har han gjort det genom sin tankeförmåga och sin inre syn. Han har skapat sig en tankebild av den kyrka, som skall byggas, och han har i detalj gjort bilden fullständig. Bilden finns i hans fantasi och han ritar den på papper. Andra bygger kyrkan, den reser sig och står där som ett levande bevis på arkitektens snillrika fantasi.

Ett exempel till: Vi tänker oss en kompositör och vi kommer att förstå ännu något. Hurudan människa är en kompositör? Han är en människa med sinne för skönhet. Han förnimmer en underbar skönhet, något sådant som han ej kan uttrycka i ord. Han är varken poet eller författare, ej heller kan han på duk återge den skönhet han känner och vill ge uttryck åt. Han förnimmer den i obeskriverligt sköna toner och ger den utlopp i tondikter, kompositioner. Helt uppenbarar dock ingen komposition det sköna. "Så ofullkomligt!", tänker kompositören efter varje skapelse. Den salighet, harmoni och skönhet han känner inom sig, kan han aldrig fullt återge. Han skapar nytt och åter nytt, men skönheten i sig själv blir förborgad, och dock vet kompositören, att den finns.

Vi tänker förstås, att kompositören själv är källan, ur vilken det sköna kväller fram, hans egen själ dess väktare och tillika identisk med den skönhet, som han i den ena kompositionen efter den andra uppenbarar. Men så känner ej kompositören. Han känner att härligheten är fördold, ehuru han borde uppenbara den. Och han uppenbarar den enligt kraft och förmåga.

För det tredje skall vi tänka på ett blomfrö. Det är mycket litet och liknar inte alls blomman. Men gömmer man det lilla fröet i jorden, spirar därur under gynnsamma förhållanden upp en planta, en växt och en blomma. Emedan det av det ena fröet blir en ros, av det andra en nejlika eller en viol, måste det finnas hemliga krafter i fröna, krafter genom vilkas inverkan just de speciella blommorna utvecklas. Om ock fröna liknar varandra och blandas lätt, om man inte håller god ordning på dem, så blandar naturen dem ej. Naturen tillåter inte, att av ett

violfrö skall bli en ros, den vet i vilken riktning varje frö skall utvecklas. I detta avseende är naturen klarsynt. Om även vi vore det, kunde vi se de verksamma krafterna i varje frö; och då kunde vi ju i fröet se bilden av den blivande blomman. En sådan tanke saknar ej förnuft. Det är helt naturligt att vi, om vi kunde se de hemliga krafterna i ett frö, även kunde se bilden av den blivande blomman. Fröets dolda krafter skulle avspegla blomman och vi skulle vara i stånd att påstå, att av det där blir det en ros, emedan vi i andanom ser en ros, av det där blir det en nejlika o.s.v. Men jämför vi olika rosor eller olika violer med varandra, gör vi en iakttagelse, näml. den, att ingen av dem är absolut lik en annan. Varje ros, varje viol är så att säga något för sig, inte i detalj lik en annan ros eller viol.

Tänker vi filosofiskt på dessa ting, kan vi med Platon säga, att rosen har sin urbild, sin grundidé, sin urtyp, så ock violen, nejlikan o.s.v. Man kan ju tänka sig det. Låt oss nu antaga att vi samlar ihop världens alla rosor och fotograferar dem, varje ros i samma ställning. Fogar man ihop alla dessa fotografier ovanpå varandra får man en gemensam bild av dem. Vi kunde rita något slags "genomsnitt" av den, och vi skulle ha framför oss rosens typ, rosens idé; som för övrigt döljer sig i idéernas osynliga värld.

Vi har alltså skäl att påstå, att rosen i den osynliga världen har sin urtyp, grundidé. Denna idé materialiseras s.a.s. och faller ner till den synliga världen varje gång en levande ros bildas här, en ros, som ej är ett med typen, men i vilken typens grundtanke är levande närvarande.

Låt oss nu betrakta, på vilket sätt dessa liknelser belyser Guds Sons problem.

Paulus, som gjort sig förtrogen med judarnas hemliga

läror och möjligen även med andra religioner, visste vad de vise lärt, näml. det, att en odödlig, gudomlig ande är förborgad i människan. Var döljer den sig? Där uppe någonstades som Guds avbild, som en himmelsk förmåga, (kapacitet) *fravarshi*, såsom perserna uttryckte det, som skyddsängel, som ett tvillingsjag, som ande, *ruah* med judisk benämning, som filosofernas monad. Den är förborgad där uppe i den osynliga världen och har inte uppenbarat sig i människan. Och dock tar den sig uttryck i människans personlighet. Människans innersta ande kan jämföras med rosens urtyp — urbild, och den individuella människan med en levande fysisk ros, dock med den stora skillnaden, att människans gudomliga avbild i sin egen värld är fullkomlig såsom även rosens idé; men dess uppenbarelse i den synliga världen som mänskligt jag är högst ofullkomligt och motsvarar ej sitt ideal såsom den levande rosen. Av Guds avbild har blivit en vrångbild av Gud.

Däri ligger det stora problemet för Paulus och alla visa. Huru kan människan, som inom sig är en odödlig, evig ande och som sådan fullkomlig, återförenas med sin inre Gud?

Paulus visste, att människan genom oändliga ansträngningar kan bygga någonslags bro mellan sitt högsta inre jag och sin personlighet. Man bemödade sig om detta i de gamla mysterierna. Ytterst sällan blev någon ”frälst”. Mänskligheten var lämnad åt sitt öde. Den vandrade i mörkret, den såg ingen frälsning.

Men det gamla och svåra problemet löstes på ett nytt och oväntat sätt, då Paulus fick uppleva Guds Son. Vad var näml. denna Guds Son? Det var ej blott Pauli eget andejag, hans gudomliga urtyp eller monad, som hade uppenbarat

sig för honom på vägen till Damaskus. Vi bör ta i beaktande att han var vid fullt dagsmedvetande. Problemet löstes för honom så, att Guds Son hade kommit till världen och var med i hans upplevelse, uppenbarade sig för honom.

Vad var alltså denna Guds Son, som hade kommit till världen? Det var den fullkomliga människans urtyp, mänsklighetens ursprungliga Gudabild, i vilken alla människors individuella monader, andejag, sjönk som droppar i havet. Och varför? frågar vi. Därför att den — såsom arkitekten skapat sig en bild i sitt inre av den kyrka han tänker bygga — sedan världens begynnelse funnits i Guds Faders medvetande som en fullkomlig och levande profetia av det, som komma skulle. Guds Son är den stora himmelska människan, sammanfattad av alla levande människors förborgade monader eller andar, men ingen samling av monader, ingen abstrakt idé. Nej! Guds Son är Guds Faders levande tanke sedan tidernas morgon, sedan skapelsen. Enligt den och med den är allting skapat, som skapat är. Gud i det fördolda, Fadern, är en arkitekt, som ej skapar en död bild, en fantasibild blott. Det gör en jordisk arkitekt. Guds, den skapande Andens mysterium är däri, att allt i hans medvetande är levande. Hans Son lever. Han är det stora jaget bakom mänskligheten och människorna är som celler i hans kropp.

Efter tilldragelsen vid Damaskus förstod Paulus varför han i sitt dagsmedvetande kom till kännedom såväl om sitt eget andeväsen som Guds Son. Detta var möjligt endast genom att Guds Son hade blivit människa. Paulus var ej den första, som upplevat detta. Så var han ej benådad. Men i sin uppenbarelse hörde han en röst, som vittnade om sig

själv, att han var den förstfödde, förelöparen. Och rösten sade: "Jag är Jesus av Nazaret, vilken du förföljer." Nazaren var alltså den första uppenbarelsen av Guds Son på jorden.

Och nu förstod Paulus att mänskligheten gick en ny tid till mötes. Den himmelska människan "Jag är den jag är", Guds Son, som varit i det fördolda, hade nu kommit till världen. Genom mödosamma ansträngningar hade mänskovarelserna sökt gemenskap med Guds Son, med de himmelska världarna. Nu hade denna Guds Son, Kristus, kommit till världen genom att helt nedstiga till jorden och fullkomligt inkarnera i en människa, Jesus av Nazaret. Genom detta hade han kommit människorna så nära, att ingen var utestängd från den himmelska människans gemenskap. Förut var Kristus långt borta från mänskligheten i de evigt rena högre regionerna. Nu var Kristus nedstigen till oss. Som en inre skönhet bodde Kristus nu i varje människa. Varje människosjäl kan nu jämföras med kompositören, vars uppgift är att avslöja Guds Sons förborgade härlighet.

Detta var Pauli erfarenhet och detta är den grund, på vilken även vi måste bygga vår tro, utgångspunkten för oss, om vi vill förstå Paulus. Med detta vill jag ej stöda någon kyrkas tro och jag talar ej om någon ny tro. Nej, det är den ursprungliga, verkliga kristendom jag återger. Verklig kristendom är Kristi gemenskap, gemenskap med en levande Kristus, ingalunda med en död. Det är det andliga livets verklighet, en verklighet, som gör de gamla religionerna heliga, emedan de upplyser oss om, att Kristus, Guds Son alltid stått bakom alla religioner, alla mänskliga strävanden. Människan kunde uppleva Kristus före Kristus, och män-

niskan kan vara utan erfarenhet av Kristus efter Kristus. Skillnaden är endast den, att Kristus förut existerade blott för de heliga och fromma. Nu är varje människa, hur eländig, syndig och outvecklad hon än känner sig, nära Kristus. Alla är lika nära Kristus, lika nära Guds förborgade rike. Villkoret att bli medborgare i Guds rike är endast det, att människan söker gudomlig sanning, att hon, såsom det står i evangeliet, ställer Guds rike framom sitt jordiska liv, att hon gör allvar av sitt sökande. Då öppnas portarna till Guds rike, Ljusets rike. Nu behöver människan ej längre vandra i mörkret. Ljusets Herre har övervunnit ödet och i varje jordeliv är människan i tillfälle att träda över himmelens tröskel.

IV Den förborgade visdomen i Pauli brev

En rubrik, sådan som ”Den förborgade visdomen i Pauli brev”, väcker knappast förståelse hos våra kristna bröder. Den allmänna uppfattningen är ju den, att hemliga, esoteriska läror ej ingår i kristendomen, emedan den är en klar och enkel lära avsedd för alla. Den är en dårskap för dem, som ej äger den, men en saliggörande tro för dem, som vill tillägna sig den. Kyrkan har sedan medeltiden haft denna ståndpunkt. Och vi måste tillstå, att Pauli verksamhet, hans predikningar och undervisning har givit anledning till just denna allmänkristliga uppfattning. Pauli erfarenhet var såsom vi försökt förklara den, att frälsningen nu genom Jesu Kristi liv och död stod öppen för alla, ej blott för några få utvalda, såsom tidigare varit fallet. Pauli brev bevisar, att hans övertygelse var denna. Det förvånar oss därför ej att kyrkornas synpunkt är densamma. Den stöder sig på fakta, och kristenheten har sålunda rätt.

Och dock måste vi säga, att kyrkorna ej har rätt. Hade frälsningens budskap stått öppet för envar på det av kyrkorna under tidernas lopp antagna enkla sättet undrar vi, om det inte skulle finnas mera visdom och mera tro i världen. Måne det då inte skulle finnas ett större antal ”frälsta”? Vi kunde ha skäl att fråga varför största delen av mänskligheten ännu den dag som är vandrar i hedendomens mörker. Hedningarnas rättsbegrepp fordrade hämnd och straff. Kristendomens djupa och höga etik vedergäller inte ont med ont, den förlåter. Hade kristendomen faktiskt, såsom kyrkorna antar, gått som segrare genom århund-

raden, måste vi fråga: Varför har kristenheten dock fört hemska krig, varför har den pinat och förföljt "kättare", och varför bär den, den dag som är, hämnens och straffets svärd såväl i det sociala som i det internationella livet?

Frälsningens budskap gällde alla. Kyrkan anser sig ha förkunnat det för alla. Varför har världen då ej blivit frälst? Ligger felet däri, att vi missförstått själva budskapet? Ligger felet däri, att vi vandrat varken i Pauli eller i Jesu Kristi fotspår?

Ja, däri ligger felet. Ej ens Pauli råd och lärdomar har vi följt. Paulus lade grunden för kyrkan och kyrkans lära. Men Pauli uppfattning om det nya budskapet — om allas frälsning genom Jesu Kristi livsgärning — har ej varit kyrkornas uppfattning.

Studerar vi historien, orienterar vi oss i kristenhetens första tider, då kristendomen ännu ej var statsreligion, märker vi att uppfattningen om frälsningen och dess mottagande i tron, ej var den nu rådande. Vi anser att människan kan komma till tro utan bemödanden. Hon föds i ett kristet samfund, blir döpt i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn. Hennes dopförbund förnyas i skriftskolan, hon lovar tro och sedan äger hon alla förutsättningar — hon är en kristen, hon tror.

Ur Pauli ståndpunkt är detta självbedrägeri. Ännu står människan inför samma problem, som hon stod, då kristenheten var ung. Det är ej lättare och enklare nu tvåtusen år senare, att komma till tro. Ännu är tron resultatet av samma bemödanden som då. Den är nog uppnåelig och genom den blir människan frälst. Tron skänker henne det eviga livet. Men tron är icke något medfött. Genom yttre knep blir hon ej troende. Människan måste sträva till tro.

De första kristna församlingarna hade klar kunskap om, hur viktigt, svårt och komplicerat problem tron är. Genom dopet emottogs aspiranten visserlingen till medlem av församlingen och man förutsatte, att tron genom dopet skulle vakna hos honom. Men före dopet måste en förberedelse ske. Enligt kyrkohistorien var han först som *katekumen* under ca två år. Man undervisade och ledde honom. Han fick öva sig i självuppfostran. Denna tid hade även en annan benämning näml. *katharsis* — eller reningsperiod. Den som sökte medlemskap i en kristen församling, måste rena sig. Detta skedde enligt en bestämd metod.

I Pauli brev har vi tydliga antydningar om olika grader bland de kristna. Paulus säger t.ex. uttryckligen i brevet till korintierna, att han nu talar till ”de fullkomliga”. Med vanliga kristna skulle han ej kunna tala om ting, som hör den förborgade visdomen till. Osyrat bröd och mjölk bjuder han åt dem, som ännu ej blivit beredda för kraftigare föda.

Sedan aspiranten varit sin tid som katekumen, blev han troende, *pistos*. Dopet var det tecken som förstärkte hans förbund med församlingen. Men sedan han levat ett liv i tro, kunde han bli intagen bland de fullkomliga, *teleioi*. När detta kunde ske kunde ej förutbestämmas, emedan det helt berodde på hans egen andliga utveckling.

Dessa tre grader vet man om med säkerhet och det sades ytterligare att det, att människan uppnått *pistis*- tillståndet och vuxit i tro, var något slags *myesis*, ”*invigning*”. Att varda troende var dopets invigning och växandet i tro kunde ske i olika grader, så att man talade om en troende, som endast var ”döpt” och om en sådan, som därtill var ”upplyst”. Slutpunkten var dock *teleios-graden*, ”de fullkomligas” grad.

Dessa historiska fakta har vi om de första kristna församlingarna. Våra kyrkor har ej förstått dessa ting. Kyrkan förlorade näml. sin ursprungliga anda och kraft, då den under Konstantinus den Stores regering slöt förbund med staten. Kyrkan har därför inte kunnat rädda kristenheten. Den har haft stenar att bjuda, inte Livets bröd. Den förvarade endast kunskapen om den underbara sanningen, att troslivet öppnar sig för alla. Men huru troslivet öppnade sig, huru den enskilda människan skulle förbereda sig för det var en sak, som fick falla i glömska. Av denna orsak vandrar vi ännu den dag som är i samma gamla hedendom som före Kristus.

I fullt så mörkt hedendom vandrar vi dock ej, ty under de senaste årtiondena har vi genom den stora och underbara teosofiska rörelsen fått klarhet i mycket, som för oss varit dunkelt. Vi ser trosproblemet nu i ett nytt ljus. Madame Blavatskys uppoffrande arbete har vi att tacka för, att vi fått våra ögon öppnade.

Än så länge anser kristenheten visserligen Madame Blavatsky vara en hedning. Blavatsky var ju buddhist och accepterade inte den kristna läran. Så tänker man allmänt om henne. Hon var likväl den första, som öppnade våra ögon. Hon var den första, som meddelade världen det faktum, att tron är uppnåelig den dag som är den tro, som motsvarar innebörden av ordet *pistis*. Vi har översatt det grekiska begreppet med ordet tro — och varför skulle vi ej hålla oss till samma översättning, som förekommer i andra europeiska språk. — Det grekiska ordet *pistis* motsvarar dock inte ordet tro i dess alldagliga betydelse. Vi kan numera definiera tron på följande sätt. Tron innebär, att människan tror att något förhåller sig på ett eller annat sätt. Man har t.ex. blivit lärd att tro att Gud är treenig.

Den, som anser denna lära för sanning, tror på den, påstår man. Och går en något över förståndet, säger man med kyrkofader Tertullianus, att det räknas oss till stor förtjänst att tro, det man ej förstår. *Credo quia absurdum.* — Jag tror emedan det är mot förnuftet. . .

Ursprungligen har begreppet tro inte haft denna betydelse. Det evangeliska ordet *pistis* har inte avsett tro i denna ytliga bemärkelse. Det betyder det inte heller i det vardagliga grekiska språket. I profan grekisk litteratur betydde ordet *pistis*, vetande, — kunskap, som har sin grund i erfarenhet. Man förvånar sig därför över det, att Platon i sin filosofi använde ordet *pistis* även då han talade om människans förhållande till gudomliga idéer, den osynliga världens andliga ting. Huru kan Platon en filosofisk och logisk tänkare — undrade de — kalla för *pistis* eller vetande något, som berör den osynliga världen.

Men Platon hade rätt, ur mysteriernas synpunkt sett. Och att de kristna inte använde ordet *pistis* i lägre betydelse än grekiska filosofer och författare, förstår vi utan vidare. De ansåg, att en människa, som ägde *pistis*, stod i ett fast och levande förhållande till det gudomliga och ägde erfarenhet av andliga ting. *Pistis* grundar sig på erfarenhet; Paulus hade haft sin upplevelse, och det innebar att han hade uppnått kunskap. Hans tro vaknade och med ordet *pistis* skildrade han den tro, som föds av vetande m.a.o. av erfarenhet.

Varje vetande följs ju av tro. Om jag förstår att fem gånger fem är tjugofem, kan jag väl inte låta bli att tro därpå. Ett förnuftsensligt, rationellt vetande är likväl av den beskaffenhet, att vi även kan förneka det; vi kan i praktik handla ”mot bättre vetande”. Andligt vetande kan man

däremot inte kringgå. Människan kan inte sätta sig över sanningen. Om hon äger högre kunskap, har erfarit andliga ting, måste hon tro på sin erfarenhet. Tron föds spontant, ty tro är liv och att förneka sanningen vore för människan liktydligt med döden.

Våra kyrkor har glömt trons betydelse. Vi beklagar, att människan tror men inte lever enligt sin tro. Detta grundar sig på en villfarelse, den att tron kunde vara oberoende av vetande, att den kunde basera sig på annat än erfarenhet. Läser vi Pauli brev eller andra skrifter i Nya Testamentet, i vilka det talas om tro och liv, märker vi, att det i dem alla betonas, att dessa två begrepp inte kan skiljas åt, tro och liv är ett. Paulus talar för det mesta endast om tro och förutsätter förstås, att tro medför liv. Även detta förstår vi dock, som om han skulle tala om två skilda saker. Vi tar inte i beaktande att Nya testamentets skrifter skrivits med tanke på, att de som läser dem vet, vad man avser med ordet *pistis*. Men som sagt vår kyrka och vår kristenhet har glömt trons betydelse.

Som medlemmar i de första kristna församlingarna emottogs sådana fullvuxna människor, som först velat vara två år som katekumener för att få undervisning. Vad var det man undervisade dem i?

En av kyrkofäderna säger: "Vi predikar offentligt för folket om *Jesum Christum crucifixum* — Jesus Kristus den korsfäste — men de, som söker vår gemenskap, får undervisning i begreppet *Logos*. I de första kristna församlingarna gjorde man propaganda, man utövade väckelsearbete bland "icke troende". Det skedde på följande sätt: Församlingsmedlemmarna samlades på morgonen till ett offentligt möte, till vilket hedningar och icke troende fick

komma. Åhörare saknades inte. Apostlarna och deras närmaste lärjungar talade lugnt och övertygande om sin inre kunskap. Och vad var det de talade om?

Studerar vi Pauli brev, kommer vi snart underfund med avsikten i apostlarnas förkunnelse. Huru skulle man förbereda människorna "för kristendomens sanningar"? Det viktigaste i saken var att vända sin håg från andemakterna, alltså från tjänandet av själsliga, psykologiska krafter. Enligt Paulus är hedendomen det, att människan ej har koncentrerat sig på en enda livsuppgift. Detta har gjort henne till en själsligt sönderriven varelse, som i själva verket tjänar många olika gudar, många olika psykologiska krafter. Gudar och andemakter, osynliga krafter påverkar människans själ. Vi vandrar och arbetar här på jorden. Vi tror, att vi är fria och självständiga varelser då vi följer våra lidelser och lyder det, som leker oss i hågen. Så är det dock ej. Vi måste, om vi är allvarligt tänkande människor, se och medge, att människan inte är fri. Hon är i hemliga psykologiska maktens våld. Dessa makter verkar i hennes själ. Hon är ej herre över sitt öde. Hemlighetsfulla krafter, som reser sig ur djupet av hennes själ, fyller hennes medvetande och tvingar henne till handlingar. Dessa krafter lyder ej mänskligt förnuft. De kan uppegga människan till så djuriska handlingar, att vi är tvungna att medge, att människan är benägen för synd. Om människan faktiskt vore människa, skulle hon med förståndets kraft behärska sig. Nu gör hon det inte. Därför säger vi: Hon är benägen för synd. Synden är den att hon inte vet, att hon är människa. Hon vet inte vad det innebär att vara människa. Hon orkar inte vara människa, hon faller för dessa hemliga krafter, som från den osynliga världen påverkar henne. Hon "faller i synd".

Vi människor är hedningar den dag som är. Vi dyrkar många gudar. Paulus säger i brevet till korintierna: "Vad alltså angår ätandet av kött från avgudaoffer, så säger jag detta: Vi veta visserligen att ingen avgud finnes till i världen, och att det icke finnes mer än en enda Gud. Ty om ock några så kallade gudar skulle finnas, vare sig i himmelen eller på jorden — och det finnes ju många "gudar" och många "herrar" — så finnes dock för oss allenast en enda Gud: Fadern . . ." Allt fortfarande tillber vi dessa olika gudar. Den ena andekraften eggjar oss till att trakta efter rikedom, den andra efter ära, den tredje efter njutning o.s.v. De påverkar osynligt och hemligt vår själ, och vi står maktlösa inför dem, om vi inte uppfostrar oss, om vi inte lyssnar till de lärdomar, som grundar sig på sanningen, om vi inte förstår det faktum, att det blott finns en Gud, som är värd vår dyrkan, vårt tjänande. Människorna är ej kallade till att dyrka mammon, ej till att tjäna luftens härskare. Människan är kallad att tjäna blott en Gud, Gud Fader, som uppenbarat sig genom Jesus Kristus. Så lärde man officiellt. Man försökte få människorna att se och förstå, att de stod i hemliga och orena makters tjänst. Man förklarade för dem det faktum, att de för att bli befriade från det onda och allt lidande, för att nå evigt liv i Gud, som uppenbarat sig i Jesus Kristus — måste avstå från att tjäna dessa makter. Sådan var Pauli, sådan var den första kristna församlingens predikan och undervisning för hedningarna.

Då "hedningen", eller den icke troende sökte sig till medlem av församlingen och blev antagen som katekumen, frågar vi vad man lärde honom. Även det får vi veta genom Paulus, genom hans brev. Man lärde katekumenen det-

samma, som man lär även i den nutida teosofiska rörelsen. Man lärde dem, att det sedan tidernas morgon funnits en himmelsk visdom, om vilken alla profeter talat en visdom, som varje människa kunde bli delaktig av. Denna himmelska visdom är den Helige Ande. Genom de första gnostikerna — gnostikerna bildade kristna sambund — får vi veta, att himmelsk visdom, *Sophia*, var den Helige Ande, och att den Helige Ande var identisk med Guds visdom, *theu sofia*, om vilken Paulus säger: 'vi tala Guds hemliga visdom, den fördolda, om vilken Gud redan före tidsåldrarnas begynnelse har bestämt, att den skall bli oss till härlighet och som ingen av denna tidsålders mäktige har känt; ty om de känt den, så hade de icke korsfäst härlighetens Herre. Vi tala — såsom det heter i skriften — "vad intet öga har sett och intet öra har hört, och vad ingen människas hjärta har kunnat tänka, vad Gud har berett åt dem som älska honom.' Ty för oss har Gud uppenbarat det genom sin Ande. Anden utranssakar ju allt ja ock Guds djup."

Den himmelska visdomen, *Sophia*, den himmelska Helige Ande av gnostikerna även kallad *Logos* — de sade, att *Sophia* är den feminina delen av *Logos* — den visdomen, som tidigare förblev i himmelen, och som människan endast genom kamp och strävan kunde bli delaktig av, hade nu genom Jesus Kristus kommit till världen. Jesus Kristus hade så att säga förkroppsligat visdomen. Jesus Kristus var Guds Son genom det, att den sedan världens begynnelse förutbestämda gudomliga visdomen helt fyllde Jesu Kristi mänskliga varelse. Sålunda hade Sonen kommit till världen.

I detta undervisade man de katekumener, som ville för-

bereda sig till medlemmar i den kristna församlingen. De fick höra och förstå, att samma himmelska visdom alltid hade funnits i världen. Den hade försökt bli uppenbarad i varje religion, i alla mysterier och hemliga skolor. Nu hade den slutligen blivit så gott som offentlig genom det, att den i Jesus Kristus blivit född som Sonen — och därigenom i tron uppenbarat sig för varje människa.

V Brevet till efesierna

Teologerna förhåller sig en aning skeptiska till brevet till efesierna. De kan inte ta för givet, att Paulus skulle ha skrivit det. Har han skrivit det — vilket nog är möjligt — har han troligen gjort det under sin fångenskap i Rom. Med säkerhet tror de sig veta, att adressen ”Brevet till efesierna”, blivit tillsatt efteråt. Till vem brevet blivit skrivet är alltså historiskt sett en öppen fråga.

Min tanke om saken är den, att Paulus, då han skrev detta brev, ej hade tänkt på någon speciell geografisk församling. Han har tänkt på begreppet församling i allmänhet, men ej på en församling i alltför allmän bemärkelse. Nej, han har tänkt sig en församling bestående av troende, *pistoi*, *fideles*, ”troгна”. Paulus har tänkt på denna, ”de trognas församling”, som oberoende av tid och rum slöt i sin armar alla ”troгна”, var de än befann sig.

Man predikade som sagt för icke troende om ”Jesum Christum crucifixum” om Jesus, som dog korsets död för oss. Man försökte sålunda genom exoterisk undervisning väcka intresse för den nya tron och för Gud, som älskade alla människor. Men, såsom kyrkofader Clemens Alexandrinus säger, så snart någon av folket ville komma i förbindelse med församlingen, blev han eller hon katekumen. Då undervisades han i begreppet *Logos*. Man avslöjade för honom den exoteriska lärans esoteriska hemlighet. Man lät honom veta, att Kristus, som kommit till världen för att frälsa människorna och vittna om Guds kärlek, var just den *Logos*, som är förborgad i varje männi-

ska. Man betonade, att de hedniska gudarna existerade i andevärlden. Kristendomen förnekade dem inte. De existerade som andemakter och verkade som psykologiska krafter i människans själ. Men över alla gudar stod Gud, Logos, och denna Gud var i oss människor. Endast han kunde frälsa oss från ont, från synd och lidande.

Katekumenerna skulle lära sig att tro på denna inre Gud eller frälsare. Först då de genomgått en andlig pånyttfödelse, haft en liknande andlig upplevelse som Paulus på vägen till Damaskus ehuru kanske ej så mäktig, ansåg man dem färdiga att bli medlemmar i församlingen. Och det, som då skilde katekumenen från de trogna, *pistol*, var dopets förbund.

Dopet var ett högtidligt tillfälle. Aspiranten ledsagades till ett rum bredvid kyrkan. Där gav man henne eller honom ett brinnande ljus i handen. Vänd mot väster — vädersträcket som symboliserade mörkret — fick han avlägga en högtidlig ed. Han skulle lova att avstå från allt, som är av ondo. I en annan del av rummet och med ansiktet vänt mot öster — öster symboliserade solens uppgång och ljuset — läste aspiranten trosbekännelsen, i vilken han lovade förtrösta på Gud, Logos, och hans sändebud Jesus Kristus, som frälste honom från all förtappelse. Efter dessa högtidligheter förrättades dopet i kyrkan genom att tre gånger i Faderns, Sonens och den Helige Andes namn sänka ned honom i vattnet. Klädd i vit mantel emottogs aspiranten som en välkommen medlem i de trognas samfund. Nu var han *pistos, fidelis*, trogen. Han hörde nu till de kristna och ett nytt livs- och utvecklingsskede förestod honom. Men för att ha utvecklats till *telelos*, fullkomlig, hade han tillrygglagt en lång väg. — Och så som

dopets sakrament var ett rånärke mellan åhörare och trogna, så var nattvarden det mellan de troende — och fullkomliga kristna. De fullkomliga och blott de, fick deltaga i Herrens Heliga Nattvard, som ej bör förväxlas med de så kallade agapee eller kärleksmåltiderna. I dem deltog alla, emedan de symboliserade allas gemenskap. Nattvarden, vars förrättande alla ej fick bevittna, var ett heligt mysterium.

Vi riktar nu vår uppmärksamhet på de nya lärdomar, vilka de genom dopet stärkta kristna tilldelades. Brevet till efesierna ger oss klarhet i detta, om vi blott kan läsa det.

Det första man lärde de troende berörde deras eget evighetsförhållande till Gud, med andra ord läran om förutbestämmelse, den så kallade predestinationsläran. Detta var ju något, som en troende vid sitt uppvaknande fick klarhet i. Däröfver läser vi i det första kapitlet i brevet till efesierna. Vi vet ju vilka missuppfattningar denna av Paulus framställda predestinationslära givit anledning till. Den reformerta kyrkan har uppfattat predestinationsläran så, att en del kristna sedan världens begynnelse av Gud bestämts till evig glädje och salighet, varemot andra sedan världens begynnelse blivit dömda till evig förtappelse. Den reformerta kyrkan har utan tvivel en underlig uppfattning om Gud. Dess läromästare s.a.s. var den berömda kyrkofadern Augustinus, som för att närmare upplysa saken, beskriver hur golvet i en av helvetets förstugor är belagt med odöpta barns själar, vilka där lider i evighet. Och allt sedan Augustini tid har det funnits till och med stora teologer, som ansett dessa dåraktigheter för möjliga. Detta bevisar tydligt huru mystisk och esoterisk Pauli predestinationslära i grund och botten är.

Må vi läsa några verser ur brevet till efesierna:

”Välsignad vare vår Herres, Jesu Kristi, Gud och Fader, som i Kristus har välsignat oss med all den himmelska världens andliga välsignelse, såsom han ju, före världens grund, har utvalt oss i honom till att vara heliga och ostraffliga inför sig. Ty i sin kärlek förutbestämde han oss till barnskap hos sig, genom Jesus Kristus, efter sin viljas behag, den nadeshärlighet till pris, varmed han har benådat oss i den älskade.

I honom hava vi förlösning genom hans blod, förlåtelse för våra synder, efter hans nåds rikedom. Och denna nåd har han i överflödande mått låtit komma oss till del, med all vishet och allt förstånd, i det att han för oss har kungjort sin viljas hemlighet, enligt det beslut som han efter sitt behag hade fattat inom sig själv, om en ordning som i tidernas fullbordan skulle komma till stånd, det beslutet att i Kristus sammanfatta allt som finnes i himmelen och på jorden.

I honom hava vi ock undfått vår arvslott, vi som förut voro bestämda därtill genom dens beslut, som verkar allting efter sin egen viljas råd. Så skulle vi, hans härlighet till pris, vara de som i Kristus redan i förväg hava ägt ett hopp.

I honom haven jämväl I, sedan I haven fått höra sanningens ord, eder frälsnings evangelium, ja, i honom haven I, sedan I nu ock haven kommit till tron, såsom ett insegel undfått den utlovade Helige Ande . . .”

Läser man dessa ord exoteriskt, tänker man, att de sannerligen talar om en lära, som liknar den reformerta kyrkans lära. Vi bör därför komma ihåg, att brevet är skrivet till de troende, *pistol*. Dessa var de enda, som förstod vad

Paulus talade om. Paulus talade nämligen till dem som hade erfårit, till dem som såg och visste något om andliga ting. Till dem talade han ett språk som ingav mod. Han delade deras tacksamhet och fann orden till det lov och pris, som sjöng sin sång i varje troendes hjärta. Pauli ord bör ej analyseras med det lägre förståndet. De talar ej om någon lära, de ger oss ingen uppfattning om hans tanke om Guds nåd och rättfärdighet. Nej, de innebär en lovsång som blott den människa, som erfårit och sett detsamma som han, kan förstå.

Den åskådning man antog de troende ha, var som vi vet den, att människan vid sitt andliga uppvaknande kände, att hon stod i förbindelse med Guds Son och att hon även själv var Guds son. Hon kände och visste att hon i Kristi gemenskap utgått från Gud Fader. Det, som upplevdes då, uppleves ännu i dag. Då en sanningssökare vaknar till kännedom om Gud Fader, känner han sig uppfylld av en utsäglich fröjd. Att en så härlig lott blivit honom beskärd är ju något otroligt, honom eller henne en liten syndig människa, som vandrat i okunnighetens stora mörker. Är det faktiskt han, som blivit upphöjd till en sådan underbar himmelsk ära. Han måste blott lova och prisa. Ett nådebevis — ett bevis på Guds stora nåd — är det. Han känner och vet nu, att Gud sedan världens skapelse bestämt honom eller henne till detta.

Vi får alltså ej göra oss några dogmer av Pauli ord. Vi bör blott förstå, att Paulus skildrat de andligt vakna människornas sinnesstämning.

Sedan de genomgått sitt andliga uppvaknande och i dopförbundet avgivit sitt löfte om att härefter leva ett nytt liv, fick de som troende upplysning och lärdom. De fick för-

klaring beträffande den predestination, som för dem var erfarenhet.

Man gav den troende esoterisk undervisning om predestinationen, därför skriver Paulus ej om det i sina brev. Man förklarade för den troende, att såsom han känner och vet sig vara förutbestämd och kallad till denna underbara salighet och lycka — ja, Gud har skapat världen uttryckligen därför — så bör han ock veta, att varje människa var förutbestämd till salighet. Det fanns inte en enda människovarelse som ej var förutbestämd, predestinerad till evigt liv. Det fanns dock ett stort antal människor, som ej kunde tillägna sig denna sanning. Vad förestod alla de människor som mötte döden i okunnighet, som ej här på jorden slutit sig till ett kristet samfund? Hurudan var de människors lott, som levat på jorden för många hundra, många tusen och miljoner år sedan utan kunskap om, att Gud var dem nära, ja i dem — som frälsare.

På denna fråga gav man följande svar: De människosjälur, som ej i detta liv blev kristna, kunde bli det i sin följande inkarnation. Läran om återfödelse var som sådan ingen hemlig eller obegriplig lära för de första tidernas kristna, ej heller för hedningarna. Reinkarnationsläran lärdes allmänt i världen på en tiden. Man kände till den t.ex. i Greklands filosofiska skolor. I Orienten hade den alltid varit känd och kännedom därom hade spritt sig även till Palestina. Överallt fanns det människor, som höll den för sann. För de kristna var reinkarnationsläran inte något främmande. Den tedde sig blott i en ny belysning för dem, emedan de visste, att de var predestinerade, att de sedan' världens begynnelse var levande delar i Logos eller Kristi lekamen. Som esoterisk lära förklarade man för dem, att

reinkarnationen skedde för att människosjälén åter och åter skulle få tillfälle att erfara det, vilket den tidigare ej kunnat eller velat erfara. Tillfället fråntogs ingen, fastän människan länge, länge älskade mörkret mera än ljuset, ty varje människosjäl var förutbestämd till samma förhållande till Gud. De människor, som ej kände ljuset, kunde ej veta vad Guds kärlek innebär. Frälsningen, som erbjöds dem i Jesus Kristus, var för dem främmande. De vandrade i mörkret, levde och dog i förtapeisens tillstånd, i vilket det var gråt och tandagnisslan. Genom återfödelsen gav livet dem ett nytt tillfälle att söka sanningens ljus. Än en gång frågade livet: Längtar ni nu efter gudomlig sanning? Vill ni nu lära er att älska det goda? Vill ni nu slutligen lära er att veta, varför ni blivit födda till människor och vilken framtid blivit förutbestämd för er? — Detta var predestinationslärans hemliga innehåll.

Men man lärde de troende eller trogna ännu annat. Man lärde dem det, om vilket Paulus skriver i Efesierbrevets 3. och 4. kapitel: ”åt mig, den ringaste bland alla heliga, blev den nåden given, att för hedningarna förkunna evangelium om Kristi outrannsakliga rikedom, och att lägga i dagen huru det rådslut har blivit slutfört, som tidsåldrarna igenom hade såsom en hemlighet varit fördolt i Gud, alltings skapare.

Ty Gud ville att hans mångfaldiga visdom nu, i och genom församlingen, skulle bliva kunnig för furstarna och väldigheterna i den himmelska världen. Sådant hade hans beslut varit från tidsåldrarnas begynnelse, det som han utförde i Kristus Jesus, vår Herre. Och i honom kunna vi med tillförsikt frimodigt träda fram, genom tron på honom.”

För att kunna förstå vad man i detta lärde de trogna, bör vi fästa vår uppmärksamhet vid orden: ”Ty Gud ville att hans mångfaldiga visdom nu, i och genom församlingen, skulle bliva kunnig för furstarna och väldigheterna i den himmelska världen.” Genom det att Jesus Kristus uppstod i köttet, har tiden förändrats. Ett nytt förbund mellan Gud och mänskligheten har nu bildats. Så länge Guds Son ännu stod utanför mänskligheten lärdes människorna av andemakterna, de himmelska hierarkierna och änglarna. Då måste människan träda ut ur sitt dagsmedvetande i sin osynliga själsliga vehikel för att kunna emottaga lärdom av andevärldens vise. Men efter det Jesus Kristus medförde som sin andes kraft och verklighet den högsta uppnåeliga visdomen till jorden, har människan fått som uppgift att inom sig väcka och emottaga detta nya liv, denna vishet. Och hon skall nu undervisa de dolda världarna, andevärldar, gudar och änglar. ”Ty mig är given all makt på jorden och i himlarna”, säger Jesus. Det innebär att människan nu — då hon är förmögen att i sitt dagsmedvetande i denna sin kropp emottaga Guds Son, — är given makten på jorden och i himlarna. Nu är hon kallad att undervisa himmelska makter och hierarkier, emedan hon nu är den första, som förstår och emottager det nya förbundet med Gud.

Paulus säger i brevet till efesierna: ”Så har han ock gjort eder levande, eder som voren döda genom de överträdelser och synder i vilka I förut vandraden, efter denna världs och tidsålders sätt, i det I följden fursten över luftens härsmakt, över den andemakt som nu är verksam i de ohörsamma. Bland dessa voro förut också vi allesammans, där vi vandrade i vårt köttets begärelser och gjorde vad köt-

tet och sinnet ville; och vi voro genom vår natur hemfallna åt vredesdomen, vi likasom de andra.

Men Gud, som är rik på barmhärtighet, har, för den stora kärleks skull, varmed han har älskat oss, gjort oss levande med Kristus, oss som voro döda genom våra synder. Av nåd aren I frälsta. Ja, han har uppväckt oss med honom och satt oss med honom i den himmelska världen, i Kristus Jesus, för att i de kommande tidsåldrarna bevisa sin nåds översvinnliga rikedom, genom godhet i oss i Kristus Jesus.”

Paulus skriver uttryckligen: förrän ni var troende, förrän ni hade genomgått det andliga uppvaknande, den väckelse dopet symboliserar, levde och vandrade ni ”efter denna världs och tidsålders sätt, i det I följden fursten över luftens härsmakt, över den andemakt som nu är verksam i de ohörsamma.” Med dessa ord skildrar Paulus det då rådande tillståndet på jorden. Ett tillstånd, vilket till en stor del ännu den dag som är, råder här. Och detta är det, att de andemakter vilka Paulus givit benämningen ”luftens furste” härskar över allt liv och alla förhållanden på jorden. Dessa andemakter bildar jordklotets lägre personliga jag eller ande. Denna ande är symboliserad och representerad i varje människas lägre eller personliga jag. Den inspirerar människan till själviskhet — och härskade så gott som ohjälpligt över alla yttre förhållanden på jorden till dess, att Guds Son uppenbarade sig i köttet och förenade sig med jordklotets ande så, att vårt jordklot erhöll det högre jaget. Så länge som vårt jordklot saknade det högre jaget och det lägre jaget — ett vist, själviskt jag — var dess härskare, var det för människan omöjligt att helt få sitt högre jag till dagsmedvetandet. Det högsta liv, vilket människorna kunde leva, började och fortsatte efter en lång

reningsperiod i andevärlden. Efter Jesus Kristus, vars uppenbarelse Buddha och profeterna hade förberett, har andra makter verkat i vår planets atmosfär eller aura. Vi människor kan därför vädja till vår inre Gud, vårt högre jag, som i Guds Son förutbestämts till evig salighet och gemenskap med Gud, och då får vi detta vårt inre jag som Guds Son i vårt dagsmedvetande. Då nedstiger Guds rike i och genom oss till jorden.

Tiderna har alltså förändrats mycket, såsom Paulus säger. Det är dock givet att samma arbete förestår varje människa den dag som är. Ehuru möjligheterna nu är större, måste envar dock genom egna ansträngningar ernå gemenskap med Guds Son. Alla de människor, vilka inte lever i Kristi gemenskap, är såsom Paulus träffande och betecknande säger "*vredens barn*". Vi kunde härvidlag använda även ett annat ord, ett ord, som är lika betecknande och för oss i denna dag begripligare. Det är ett gammalt österländskt ord, men genom den teosofiska rörelsen har det blivit känt överallt i världen. Om vi vill använda det, säger vi, att alla de människor, vilka ej är pånyttfödda i Kristus, de, vilka ej känner sig som Guds söner, är *barn av karma*. De tjänar ännu karma, lagen för orsak och verkan. — jämviktens hemliga lag — som verkar i allt uppenbarat liv. Så länge människan inte känner, att hon är Guds barn, så länge hon är "*vredens barn*", så länge har hon i sin egen själ det kännetecknet, att hon instinktivt tror just på karma. Vad innebär detta? Det, att hon, då det gäller, fordrar och tänker på rättvisa, ej på förlåtelse och kärlek. Ingen kan rycka sig lös från följderna av sina gärningar. För vart ord får människan göra räknenskap, för varje tanke bär hon ansvar.

I detta tillstånd befinner sig ännu så gott som alla män-

niskor. Det ges förstås några få undantag. Vi äger inte krafter att tro på förlåtelse och kärlek. Vi orkar inte tro på annat än rättvisa. Om någon orättvisa sker, om någon gör sin nästa ont, fordrar vårt innersta straff, hämnd. Det fordrar vi. Vi är barn av *karma*. *Karma* är det högsta begrepp för vår rättsuppfattning. Det är därför av stor vikt, att vi predikar och lär om karma. Människorna famlar i stort mörker. De tror sig vara fria. De fordrar lag och rätt. De tror sig följa rättvisans lag däri, att de själva fordrar rättvisa av andra. — ”Någon har varit ond mot oss. Man måste låta honom få veta, att vi fått lida orättvist för hans ondska.” Så tänker en människa som ej är pånyttfödd. Hon är alltså barn av karma. Hon vill inte övervinna det själviska inom sig. Hon är villig att tjäna mörkrets furstar. Hon är villig att följa det lägre jagets lidelser och lustar. Det är alltså hälsosamt, att man upplyser människorna om karma, lagen för orsak och verkan, att man lär dem förstå, att man får stå till svars för vart ord, var gärning, att man får stå till svars inför livet självt, utan nåd, men även utan den minsta orättvisa.

De trogna *pistol* däremot, de vilka fått se till vad Gud sedan världens begynnelse kallat dem, avstår från rättvisa, hämnd och hat emedan de ej vill känna annat än förlåtande kärlek. Paulus säger: ”Men I haven icke fått en sådan undervisning om Kristus, om I eljest så haven hört om honom och så blivit lärda i honom, som sanningen är i Jesus: att I — då detta nu krävdes på grund av eder förra vandel — haven avlagt den gamla människan, som fördärvar sig genom att följa sina begärelsers bedrägliga lockelser, och nu förnyens genom Anden som bor i edert sinne, och att I haven iklätt eder den nya människan, som är skapad till likhet med Gud i sanningens rättfärdighet och helighet. Läg-

gen därför bort lögnen, och talen sanning med varandra, eftersom vi äro varandras lemmar. Synden icke i vredesmod; låten icke solen gå ned över eder vrede, och given icke djävulen något tillfälle." "Men", säger Paulus, "skulle ni råka bli häftiga över en orättvisa — all annan orsak är ju förstås utesluten — så låt inte solen gå ned över er vrede." De troende, *pistol*, som levde detta nya liv, undervisade genom sitt eget liv himmelska makter och härskare. Dessa kan man ej undervisa med ord. En människa, som lever här på jorden, lever samtidigt i andevärlden i sin själsliga kropp. Hennes tal här i den synliga världen hörs i den osynliga världens lägre regioner där avlidna, naturandar och andra väsen av lägre slag samlas för att lyssna. Till himlarna når hennes röst dock ej. I himlarna synes hennes tankar, hennes själsliga yttre; där synes hon själv sådan hon i verkligheten är. Då människan som troende blivit kallad att predika för himmelska makter och härskare, blivit kallad att undervisa dem, bör undervisningen ske i tankar och liv, emedan dessa trycker sin prägel på människans själskropp. I den osynliga världen undervisar och talar människan genom det hon är. Det hon är, är ur himmelsk synpunkt viktigare än det hon gör. Andligt betraktat gör hon det hon är. Människans arbete i den andliga världen består i det hon är.

Man avslöjade denna hemlighet för de kristna. Man lärde dem: Nu, då ni blivit trogna, troende, *fideles*, *pistoi*, kommer ni att arbeta även i andevärlden. Ni bör undervisa himmelska makter och härskare, emedan de blott genom er kan bli delaktiga av det nya förbundets budskap. Och det är genom ert liv, genom er existens, undervisningen sker.

Och då de troende förstod detta, förstod de även, att de

i sanning deltog i ett stort arbete, nämligen i uppbyggandet av Kristi kropp. I brevet till efesierna säger Paulus:

”Och han gav oss somliga till apostlar, somliga till profeter, somliga till evangelister, somliga till herdar och lärare. Ty han ville göra de heliga skickliga till att utföra sitt tjänarvärv, att uppbygga Kristi kropp, till dess att vi allesammans komma fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds Son, till manlig mognad, och så bliva fullvuxna, intill Kristi fullhet.

Så skulle vi icke mera vara barn, icke såsom havets vågor drivas omkring av vart vindkast i läran, vid människornas bedrägliga spel, när de illfundigt söka främja villfarelsens listiga anslag. Nej, vi skulle då hålla oss till sanningen, och i alla stycken i kärlek växa upp till honom som är huvudet, Kristus. Ty från honom hämtar hela kroppen sin tillväxt, till att bliva uppbyggd i kärlek, i det att den sammanslutes och får sammanhållning genom det bistånd var led giver, med en kraft som är avmätt efter var särskild dels uppgift.”

Till detta arbete kallades alla trogna. Och det var ett arbete som stod i samband med nattvardens sakrament. Man förberedde därför alla troende till mottagandet av nattvardens sakrament för att sedan varda fullkomliga.

VI Nattvardens sakrament

Det viktigaste för en kristen, som blivit troende, *pistis*, var att i sitt liv trakta efter sådana andliga egenskaper, sådant själstillstånd, som gjorde honom berättigad att från "de troendes" grad bli upphöjd till "de fullkomligas" grad. Efter att ha varit katekumen, hade han genom sträng uppfostran kommit till inre andlig väckelse eller pånyttfödelse och genom det blivit höjd till de troendes *pistoi-grad*. Han skulle åter genomgå något och hans strävan gällde nu det praktiska livet, och med tanke därpå undervisade man honom i bönen *Fader vår*.

Man gav honom undervisning och man väntade att han i sitt liv skulle realisera denna bön. Man förklarade alltså för honom den hemliga eller praktiska betydelsen av *Fader vår*, dess betydelse i en troendes liv. Han skulle meditera över det på morgonen och på kvällen skulle han tre gånger bedja *Fader vår*. Och man sade till honom: Du måste förverkliga *Fader vår* inom dig själv och i dess tecken bör hela din handel och vandel ske.

Bönens första sats lydde: "Fader vår som är i himlarna, helgat varde ditt namn". Härmed avsåg man att de troende inom sig, i sin själ och sitt vardagliga liv, skulle bekänna Gud som *Fader*. Vi kristna kan säga den dag som är: Vi tror på *Fadern*, vi tror, att vi är Guds barn. Vi tror, att Gud älskar oss, har omsorg om oss, tänker på vårt bästa o.s.v. Vi tar saken litet sentimentalt. I kristenhetens början gällde det för de troende, att fatta saken s.a.s. vetenskapligt. De skulle minnas, att de var Guds söner, delaktiga i

Kristus, Kristi medarbetare i Logos. De skulle minnas och i sitt liv förverkliga Pauli ord: "Nu lever jag, men icke mera jag, utan Kristus lever i mig." De måste lära sig att leva ett liv i Kristus. De måste glömma sig själv, avstå från sitt personliga jag. De fick ej mera känna sig som personliga varelser, som hade en jordisk far med ett eller annat namn. Nej, de måste vänja sig vid tanken att "en var deras Fader, himlarnas Gud".

De bad därför i den andra bönen: "Tillkomme ditt rike; ske din vilja, såsom i himmelen så och på jorden." Riket var Faderns rike. Men i Faderns rike var Sonen och endast Sonen. I vår tid kallar man Guds rike även för det Vita Brödraskapet och till det hör, det förstår vi, endast den människa i vilken Kristus är levande. De troendes dagliga bön var alltså, att Guds rike skulle vara dem nära och att Guds vilja skulle ske även på jorden. Med andra ord: Att Guds vilja, som var det väsentliga i deras eget Kristus-medvetande, skulle ske i deras personliga liv. Det gamla personliga livet var för dem bekant, såsom det var för alla. Men det nya livet som en troende skulle leva, var inte mera något personligt liv utan ett liv i Kristus av Guds vilja. Det var alltså ständigt nytt, obekant, såsom ett nytt äventyr. Varje dag hade sitt eget bekymmer och sina egna uppgifter. Varje dag var som en ny tillvaro, ty en kristen måste leva i evig nutid, emedan Kristus är bortom tiden och Guds rike står över världen och tiden. Det är i världen och tiden, men det hör ej tiden och världen till. Dess ursprung är evighet och rymdernas oändlighet.

Den tredje bönen lydde: "Vårt dagliga översinnliga bröd giv oss i dag." Vi ber om "dagligt bröd", men tänker vi efter, märker vi, att en sådan bön hädar Gud, emedan Gud

tydligt visat oss, huru vi bör få vårt dagliga, materiella bröd. Genom vårt arbete får vi det. Att be Gud om dagligt bröd är inte rätt, emedan Gud tydligt visat oss vägen och möjligheten till dess erhållande. Onödigt vore det även. Jesus säger ju, att Gud vet lika väl som vi, att vi behöver bröd för att komma till rätta i denna värld.

Som ett icke materiellt bröd tänkte sig de första kristna det andliga brödet. Det står i *Versio Vulgata: Panem super sub st antialem*. Och vad är det översinnliga, ej-materiella brödet? Det är vår andes näring med andra ord, alla de erfarenheter, lidanden och fröjder, vilka påminner oss om, att vi är Guds söner och "Kristi medarvingar". En troende bad alltså: "Giv mig varje dag den föda min ande längtar efter, så att den ej sov eller dog utan kunde hålla sig levande och minnas, vad jag och vi alla är." Det var av vikt för dem, vilka hängivet börjat ett liv i Kristus att inte en dag, inte en stund gick förlorad, utan att de ständigt vakande i bön skulle minnas varför de levde och fanns till.

Följande bön lydde: "Och förlåt oss våra skulder, såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro." Numera förstår vi denna bön så, att en kristen bör be Gud om förlåtelse för sina synder, onda gärningar och överträdelser och få förlåtelse. Så tänkte inte de första kristna, emedan de visste att karma-lagen, lagen om orsak och verkan, var rådande i livet. De visste, att denna lag gjorde det omöjligt för människan att undgå följderna av sina tankar och gärningar. Ingen flykt var möjlig. Vad hade en bön om förlåtelse betytt, då ju var och en fick skörda det han sått. Gud kunde alltså ej förlåta något och ville det ej heller, emedan såsom Paulus sade: "Gud låter sig icke gäckas." Det som ej nu

drabbade människan, väntade henne vid porten till en ny inkarnation, ett nytt jordeliv. Vad bad man Gud Fadern förlåtelse om?

För att förstå detta, måste vi rikta vår uppmärksamhet på den andra satsen: "såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro".

I vår nutida kristendom betonar man mycket litet vårt eget förlåtande. Det finns ju i våra kristna samhällen väl organiserade "rättsinstanser", som sörjer för att vi ej behöver förlåta någon som gjort oss orätt. Man anser numera en alltför mycket förlåtande människa för litet inskränkt. De första tidernas kristna däremot måste vänja sig vid att förlåta varandra. Om ej de förlät, kunde de väl ej tänka sig, att Fadern skulle förlåta dem det de hade felat mot Fadern. Vi kan ju inte föreställa oss en Gud som skulle känna sig stött över det, som människan gör. Vad vore han för en Gud, om han lät våra små obetydliga missgärningar störa sin frid! Nej.

Hur bryter vi människor alltså mot Gud? I vilket avseende låter vi så att säga Fadern vänta? Ej i det onda, utan i det goda hos oss och endast i det bryter vi mot Gud. Hur skall man förstå detta? Så, att vi som människor ej är så goda som vi kunde vara, utan blir i det goda s.a.s. i skuld till Gud. Har vi nått de troendes grad, vet vi inom oss, att vi borde vara goda. Och för en troende människa kommer dessutom stunder, då hennes själ lyftes upp till andliga höjder. Hon råkar i extas och skådar härliga ting. En underbar frid och glädje fyller hennes själ. Hon känner en underbar kärlek till mänskligheten och hela skapelsen. Hon vill vara god alltid, i allt. I sin själ lovar hon sin Gud att aldrig mera göra något ont. "I denna stora salighet, Fader, som du berett mig, ser jag klart, att ett egoistiskt liv

är ett intetsägande liv. Jag ser huru tarvligt mitt personliga liv med sina anspråk på än det ena än det andra är. Jag vill ej mera leva ett sådant liv. Nu vill jag leva ett fullkomligt liv i Kristus.”

Så känner och tänker en troende kristen under stunder av inspiration. Det är som skreve hon en växel åt Gud. Frivilligt skriver hon sitt namn under förbindelsen. Det sker så självfallet, att hon ej mäktar motsätta sig det. Det är som en nödvändighet, som kväller fram ur hennes väsens djup. Däri består hennes skuld till Gud. Det alldagliga livet kommer med sina hämningar. Människan kan ej i detalj uppfylla och realisera sitt inre löfte. Och därför lär oss bönen: Det finns en möjlighet för den troende att bli fri sin skuld till Fadern och få hans förlåtelse för sin ofullkomlighet och sina försummelse. Det är möjligt genom det, att han själv förlåter sina medmänniskor. Om han bemöter sina medmänniskor så, som Kristus bemöter människan, med andra ord gör Kristus ”levande inför människorna”, bekänner Sonen honom inför Fadern och Fadern känner och erkänner honom och emottar honom som sin älskade son.

Så skulle en troende tänka och känna, så skulle han leva. I ett liv i meditation och bön och blott i det kunde hans själv renas, så att han kunde anses vuxen för en högre grad. Det var därför av vikt, att lära sig att förstå bönen Fader vår. Det ingår visserligen ännu tvenne andra böner i denna bön, men jag talar ej nu om dem.

Må vi nu minnas, att de första kristna skulle sålunda utveckla sig i ett liv i kärlek, och vi kommer att förstå vad som fordrades av dem förrän de ansågs lämpliga att höra till ”de fullkomligas” krets. Först sedan de uppnått någotslags mått i ett liv i Kristus, fick de delta i den högtid-

lighet, som skilde de två graderna, *pistoi* och *teleioi* från varandra.

Denna märkliga seremoni var den s.k. nattvarden. I Herrens Heliga Nattvard fick ej katekumenerna deltaga. ”Heligt för de heliga, utomstående må avlägsna sig” förkunnade diakonerna — de tjänande bröderna — då den heliga seremonin skulle förrättas. De troende, vilkas hela liv och leverne hade röjt ett verkligt liv i Kristus, fick vara med.

Nu uppstår för oss frågan: Vad var Herrens Heliga Nattvard? Som vi vet, var Herrens Heliga Nattvard ej det samma som Herrens nattvard i allmän bemärkelse eller de s.k. kärleksmåltiderna, *agapai*, i vilka alla kristna även katekumenerna deltog. De fattiga i församlingen skulle uttryckligen vara med och även sådana, som tänkt sig medlemskap i församlingen för att sålunda få känna, att de var bland bröder, bland kärleksfulla människor. Paulus gör oss uppmärksamma på, att dessa kärleksmåltider ej alltid var det, de borde ha varit. Han rådde dem: ”När ni därför kommer tillsammans, så är det icke en Herrens måltid ni är närvarande vid. Ty var och en förser sig i förväg med egen kost och den ena är hungrig och den andra är drucken. Haven I då icke hus, där I kunnen äta och dricka, eller förakten I Guds församling och viljen I komma dem att blygas, som intet hava.”

Herrens Heliga Nattvard var något annat. Den firades nog efter den allmänna nattvarden eller kärleksmåltiden, men inga ”oheliga” fick som sagt vara med. Sällan, kanske en gång om året, vid samma tid som Jesus för sista gången åt påskalammet med sina lärjungar, firade man den. Senare förändrades sakernas gång.

Herrens Heliga Nattvard var en förrättning, som på-

minde om Jesu och hans lärjungars sista gemensamma måltid. Vid denna högtid tog församlingens äldste brödet, bröt det, tackade och sade: ”Detta är min lekamen.” På samma sätt tog han kalken med vinet och sade: ”Detta är mitt blod”. Förrättningen skedde på samma sätt, som den nu sker i alla kristna kyrkor. Det fanns ju inga ståtliga kyrkor under de första tiderna. Det hela var mycket enkelt. Först senare förekom festligheter, ritualer och ceremonier. Den Heliga Nattvarden var dock en akt, som alla kristna hyste den allra största aktning för.

Av vilken orsak? Festligheter hade ingått även i de gamla religionerna, sakrament och till och med ceremonier som påminde om Herrens Nattvard. I det gamla Egypten hade man ju för sed, att låta troende — om vi nu använder ett ord som det — dricka en helgad vindryck, som de i mysterierna invigda prästerna på ett speciellt sätt tillblod. Man ansåg den för en gudomlig trolldryck med en underbar verkan. Men det var dock något nytt i de kristnas nattvardsgång. Vad var det som gav den en så hemlighetsfull prägel? Var det nattvarden symboliska betydelse? Såsom dopet symboliserar den nya människans födelse, symboliserar nattvarden människosjälens gemenskap med Kristus. Eller var nattvarden något även som realitet? Var den s.a.s. en magisk förrättning?

Hade dopet varit en magisk förrättning? Utan tvivel. Sedan katekumenen uppfostrat och förberett sig, kunde han vid förrättningen av dopet uppleva en underbar pånyttfödelse, en underbar rening; han kände det som hade hans onda själviska förflutna flutit bort med vattnet.

Så var fallet även med nattvarden. Då de första kristna fick höra om nattvarden inre hemlighet, fylldes de med bävän. De kände en ousäglig vördnad och fruktan inför

den heliga förrättningen. De fick nämligen höra, att man vid förtärandet av det heliga brödet och vinet förtärde Kristi lekamen och blod, om man i rätt anda nalkades nattvardsbordet. Kristus var ju vorden jordklotets högsta jag. Genom sin förening med jordklotets personlighet hade Kristi ande trängt sig in i livet på vårt jordklot och verkat livgivande på allt, som växte på jorden. Säden, som växte på åkern, var på sätt och vis Kristi lekamen och vinet, vars saft växte i druvan, var Kristi blod. Det var en symbolisk sanning, att brödet och vinet vid den Heliga Nattvarden var Kristi lekamen och blod. Men framför allt var det en mystisk sanning. Fastän Kristus var med i jordklotets liv, kunde hans Kristus-medvetande ej genomtränga naturen på samma sätt som den t.ex. hade genomträngt Jesu personliga medvetande. Blott i en levande människas personliga medvetande kunde Kristus uppenbara sig som medvetande. Människan allena kunde känna, att hon var Guds son. Brödet och vinet symboliserade alltså Kristi liv, men det innebar ej som sådant Kristi medvetande. Emottagandet av Kristus-medvetandet skedde vid nattvarden endast så, att människan i det hon begick nattvarden förstod och kände brödets och vinets hemliga betydelse. Som själsligt och andligt upplyst emottog hon Kristus i sin själ. Den Heliga Nattvarden var sålunda en magisk förrättning, genom vilken det gudomliga livet strömmade in i människan, brände bort själviskheten och slagget och väckte genom sina rena vibrationer höga och härliga känslor.

Paulus framställer tydligt Herrens Heliga Nattvard som en magisk förrättning, då han i sitt brev till korintierna talar om dess stiftande: "Ty jag har från Herren undfått detta, som jag ock har meddelat eder: I denna natt då Herren

Jesus blev förrådd tog han ett bröd och tackade Gud och bröt det och sade: ”Detta är min lekamen, som varder utgiven för eder. Gören detta till min åminnelse. Ty så ofta I äten detta bröd och dricken kalken, förkunnen I Herrens död, till dess att han kommer. Den som nu på ett ovärdigt sätt äter detta bröd eller dricker Herrens kalk, han försyndar sig på Herrens lekamen och blod. Pröve då människan sig själv, och äte så av brödet och dricke av kalken. Ty den som äter och dricker, utan åtskillnad mellan Herrens lekamen och annan spis, han äter och dricker en dom över sig. Därför finnas ock bland eder många som är svaga och sjuka, och ganska många avsomnade.”

Dessa ord bevisar, att Herrens Nattvard var en magisk förrättning. Och varför hade den annars varit farlig för den, som ej var rätt förberedd.

Men varför var överhuvudtaget dopet och nattvarden magiska förrättningar? Vari bestod den magiska kraften? Betydelsen av deltagarnas tro förstår envar. Tron åstadkommer under, det förstår nutiden allt tydligare och tydligare. Suggestion och självsuggestion — se där en underbar trollstav i handen på vem som helst. Men uttömmande förklarar deltagarnas tro ej det ockulta i dopet och ej heller i nattvarden. Tron är en passiv, mottagande kraft, men var har vi den aktiva och skapande?

Den, som förrättade akten, ägde den. Vi kan alltså förstå, att blott en sådan prövad kristen, vars tro var fast och mäktig, vars själsliga vibrationer var fullkomligt rena och osjälviska och vars inre sinnen lätt kunde väckas till verksamhet, kunde förrätta akten.

Genom sin starka tro hade den som förrättade den hög-

tidliga akten ett starkt magiskt inflytande på de närvarande. Det översinnliga hos dem vaknade, och de kunde förnimma andevärldens närvaro. Det hände, att många fick sina ögon öppnade och såg vem det verkligt var, som förrättade den heliga akten. De såg Jesus Kristus, som i en osynlig lekamen var mitt ibland dem.

Den Heliga Nattvarden var alltså ett säreget mysterium. Den deltagande kunde för en stund bli klarsynt och se den osynliga världens varelser. Han såg Jesus, han såg heliga bröder, han såg änglar och allehanda underbara väsen. Han förstod innebörden av den heliga akten. Hans tro blev stärkt, hans kunskap växte, hans kraft ökades. Det förvånar oss således ej det minsta, då vi med tillhjälp av ockultismen studerar de första kristna församlingarna, att alla såg i nattvarden en stor och helig förrättning.

Låt oss föreställa oss, att en högtidlighet med en så intensiv verkan på deltagarna skulle ingå i våra gudstjänster, var funnes då den människa, som kunde förneka värdet av den? Om kristenheten nu vore det den varit, skulle människorna gärna uppfostra sig andligt. De skulle förstå, att det gäller allvar; att något faktiskt kan uppnås. Livet skulle ej förbli en gåta, döden skulle ej skrämman, emedan det osynliga för dem blivit verklighet.

VII "Inled oss icke i frestelse"

Så länge de första tidernas kristna var troende, pistoi, kunde tron vara vacklande och svag. Den kristne kunde stundom känna sig stark i sin tro men dock snart glömma Kristus. En troende måste nämligen för att kunna leva ett liv i Kristus städse minnas, att Kristus var i honom och att Kristus i honom måste vara levande. Men det var en svår koncentration, så svår att en vanlig troende ej var den ständigt mäktig. Hur hade det gått honom, om han ej fått deltaga i Herrens Heliga Nattvard, som inspirerade hans tro och gav honom ny kraft. Efter nattvarden och efter att ha blivit intagen som *teleios*, fullkomlig, var han dock förpliktad att alltid minnas och veta, att han var Guds son. Paulus säger i brevet till romarna: "Anden själv vittnar med vår ande att vi äro Guds barn. Men äro vi barn, så äro vi ock arvingar, nämligen Guds arvingar och Kristi medarvingar, om vi eljest lida med honom, för att också med honom bliva förhärligade. Ty jag håller före att denna tidens lidanden intet betyda i jämförelse med den härlighet, som kommer att uppenbaras på oss. Ty skapelsens trängtan sträcker sig efter Guds barns uppenbarelse."

Det står visserligen "Guds barns" uppenbarelse i våra översättningar, men det är ovillkorligen en orätt översättning. I den grekiska texten heter det "*hyioon tu Theuu*", vilket betyder "Guds söners". Det står visserligen i det föregående: "Anden själv vittnar med vår ande, att vi äro Guds barn", *tekna Theuu*. *Tekna* betyder nog barn i den bemärkelse, att de är "födda". Alltså: "Anden själv vitt-

nar med vår ande, att vi äro födda av Gud.” Paulus har möjligen härvidlag använt ordet *tekna*, som kan översättas med ordet barn, emedan han tänkte på såväl män som kvinnor. *Teleioi*, fullkomliga, fann man ju både bland män och kvinnor. Han ville förstås att ingen skulle känna sig sårad eller övergiven. Men då han senare säger att skapelsen trängtar efter Guds söners uppenbarelse använder han uttryckligen ordet *hyioon*, ”Guds söners”. Han tänker då möjligen på det faktum, att då människan uppenbarat sig på jorden som mest fullkomlig, har hon uppenbarat sig i manlig gestalt.

Varje kristen i *teleios-graden*, alltså en individ som medvetet strävat till mänsklig fullkomning, kände och visste, att han var född av Gud och skyldig att arbeta för Guds rike.

Tänker vi oss det liv en fullkomlig kristen borde leva, förstår vi att det var ett mycket fordrande liv i moraliskt avseende, något helt annat, än vad hans liv någonsin tidigare hade varit. Vi har historisk vetskap därom. Efter att ha fått deltaga i Herrens Heliga Nattvard och på den grund blivit intagen som fullkomlig, *teleios*, skulle han avlägga nya, särskilda löften. Vid dopet, vid gränspunkten alltså mellan katekumen- och pistis-graderna, hade ju redan bestämda löften avlagts. De löften som fordrades i *teleios-graden*, berörde det personliga livet. Moralen var sträng. Det gällde att engång för alla överge all synd.

Tidigare hade inga löften fordrats. Att även en katekumen var en människa som varken stal eller mördade, var ju en given sak. Den som längtat efter medlemskap i en kristen församling och strävat till att kunna bli en s.a.s. religiös personlighet, hade ju redan avstått från grova synder. Då katekumenen skulle upphöjas till de

troendes grad, ansåg man honom eller henne för en självmedveten människa som förstått livets mening och kristendomens hemliga innehåll. Man ansåg honom alltså mogen att avlägga ett löfte. Han skulle hädanefter inte falla i synd. Ondska och egoism skulle ej mera vidlåda honom.

Det är således naturligt, att han alltid skulle minnas hur obetydlig och liten han trots allt var, och huru ödmjuk han måste vara. Jag tänker mig, att Paulus beskriver detta tillstånd då han talar om sig själv och sina egna svårigheter. Nu vet vi ju, att om någon var god och fullkomlig, klanderfri och osjälvisk, så var det Paulus. Andan i alla Pauli brev vittnar om en stor profetisk personlighet. Man förnimer strax, att man i honom har en människa, som aldrig tänker på sig själv, som alltid övervinner sig själv och alltid gör det, som länder Gud och Guds rike till fromma. Och dock säger han om sig själv i brevet till romarne: "Ty jag kan icke fatta att jag handlar såsom jag gör; jag gör ju icke vad jag vill, men vad jag hatar, det gör jag. Om jag nu gör det som jag icke vill, så giver jag mitt bifall åt lagen och vidgår att den är god. Så är det nu icke mer jag som gör sådant, utan synden, som bor i mig. Ty jag vet att i mig, det är i mitt kött, bor icke något gott; vilja är väl tillstädes hos mig, men att göra det goda förmår jag icke. Ja, det goda som jag vill gör jag icke; men det onda som jag icke vill, det gör jag. Om jag alltså gör vad jag icke vill, så är det icke mer jag som gör det, utan synden, som bor i mig.

Så finner jag nu hos mig, som har viljan att göra det goda, den lagen, att den onda fastmer är tillstädes hos mig. Ty efter min invärtes människa har jag min lust i Guds lag; men i mina lemmar ser jag en annan lag, en som lig-

ger i strid med den lag som är i min håg, en som gör mig till fånge under syndens lag, som är i mina lemmar. Jag arma människa! Vem skall frälsa mig från denna dödens kropp? — Gud vare tack, genom Jesus Kristus, vår Herre!”

Dessa klassiska ord har Paulus utan tvivel skrivit i pedagogiskt syfte. Han vill, att hans läsare skall komma att förstå vikten av självkännedom, vikten av ödmjukhet och redbarhet. Människan måste se sig själv i rätt dager, se sitt personliga jag med dess fel och svagheter. Hon måste komma till det, att hon med Paulus utropar: ”Vem skall frälsa mig från denna syndens kropp!”

Först nu kom en ”fullkomlig” kristen att stå inför det ondas problem. Som troende hade han lärt sig att tro på det goda, att leva i Kristus. Han hade lärt sig att förlåta sin nästa hans överträdelser. I sitt inre hade han lärt sig att förstå och efterfölja de råd och förmaningar, som bönen Fader vår innebär. Nu, då han efter nattvarden blivit ”fullkomlig”, *teleois*, måste han lära sig de sista stroferna: ”Inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo”. Det var det ondas problem han nu stod inför och han måste lära sig att i det praktiska livet inta en rätt ståndpunkt till det onda. Det onda som var utanför och det, som var inom honom.

Man gav honom följande vägledning: ”Tänk, meditera över de sista bönerna: Inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo”.

Att det gav den troende huvudbry, förstår vi. ”Inleder Gud oss alltså i frestelse”, tänkte han. ”Om han gör det, varför ber vi då att han ej skall göra det”? Men sedan vändes hans tankar till själva frestelsens problem. ”Vad är egentligen frestelse?” Och snart förstod han, att livet

i sin helhet var en frestelse. Livet var en skola för människans ande. Det måste medföra frestelser, emedan människans ande gick här i skola för att få styrka, för att bli medveten om sin uppgift, och för att kunna utföra kanske till och med "större ting än Jesus". Men kunde människan växa i styrka och bli självständig, om hon ej ställdes inför frestelser? Hennes moraliska styrka måste prövas. Huru ren och god hon av naturen än var, förblev hon svag, om hennes dygder ej blev prövade. I frestelsens eld brinner slagget, men guld det består. Det var alltså naturligt, att livet syntes för människan vara en skola med frestelser, därför anstod det henne ej att bedja, att hon inte skulle inledas i frestelse. Hennes bön borde ju vara: "Sänd alltid frestelser i min väg, så att min styrka kunde växa och guld det renas och jag kunde se mig själv i sanningens ljus, jag och vi alla."

Bönen hade intet värde, den verkade oriktig och omoralisk så länge en troende ej förstod den rätt.

Vilken frestelse var det nämligen inte gott att falla för? Inför vilken frestelse var det, man ovillkorligen behövde Guds hjälp? Vad var det för en frestelse man då ansåg — och även den dag som är, anser — för något som man ej behöver fästa sig vid. När vi nämner den, märker vi att det just är den, vi mest faller för. Ja, vi måste fråga oss, om vårt liv, såsom vi här på jorden organiserat det, i stort sett är annat än, att vi ständigt faller just för den frestelsen.

Den frestelsen är *tron på det onda*. En kristen lärde sig således att bedja: "Inled oss icke i den frestelse, att vi skulle tro på allt det onda, världen är full av."

Denna frestelse tar sig två olika uttryck. För det första frestar den människan till att se ont i det, som egentligen

är gott; för det andra försöker den förmå henne att anse det för gott, som i själva verket är ont.

Vad är då det goda, i vilket människan är böjd att se ont? I det stora hela — kunde vi säga — allt lidande, t.ex. sjukdom, olycksfall, dålig framgång, förlusten av förmögenhet, en väns död, av fienden förvållad orättvisa m.m. alltså, ett utifrån kommet lidande. Allt detta medför ju lidande och man ansåg det för ont. Hela världens ståndpunkt var densamma. Den var inrotad i människan. De vise hade ju lärt dem att tänka så. Ty på något annat sätt hade ju förnuftet inte utvecklats. Zarathustra, persernas stora lärare, betonade speciellt skillnaden mellan gott och ont. Allt det, som medförde yttre lidande, kallade han ont. Av ondo var alltför långvarigt regn, alltför långvarigt uppenhållsväder, för mycken köld. Av ondo var sjukdom och pest, som var människor och djur till fördärv. Av ondo var vilddjuren, som skadade och dödade människor. Allt detta var ont, och mänskligheten måste lära sig att med förståndet skilja mellan gott och ont. Det var ett sätt att uppfostra och utveckla mänsklighetens ännu rätt så primitiva förstånd.

Men något alldeles nytt — en ny tid — kom till världen med Jesus Kristus. Nu fick den kristna lära sig, att det onda, som var utanför människan och som vållade henne lidanden, blott var ett skenbart ont. I verkligheten var det en förklädd välsignelse och människan måste lära sig att se saken så. Ty vad var allt detta lidande? Alltid en följd av föregående orsak. Och en följd, som naturlagarna medförde, kunde väl ej vara av ondo. Människorna hade fått en förvrängd bild av hela världsordningen, emedan de tänkte och sade, att en naturenlig följd eller verkan kunde vara av

ondo. Följden som sådan var god, den var sanningsenlig, den var riktig. Men orsakerna . . .

En kristen måste lära sig förstå, att den gudomliga naturen ej misstog sig i avseende på följderna. Den var aldrig orättvis. Den ville aldrig en enda levande varelse ont. Det gudomliga livets osynliga lagar, naturlagarna, var absolut rättvisa. Följden av människans synder och ondska, en följd som i form av lidande kom till henne, var ej ond, den var god.

En kristen fick efter dopet lära sig förstå den urtida predestinationen, som i sig innefattade även läran om återfödelse och karma. Han förstod, att orsakerna till hans nuvarande lidanden kunde sträcka sig till en avlägsen forntid. Under tidigare liv hade fröna till hans nuvarande svårigheter, besvikelser och förluster blivit sådda. Men även som troende kunde han någon gång klaga och knota. Han mäktade inte alltid bära sitt kors med glädje.

Då en kristen nu efter nattvarden strävade till fullkomning, var saken en annan. Nu måste han stå stark inför frestelsen. Alla måste få veta och se, att han med sitt liv bevisade, att han trodde på det goda ej på det onda. Det fanns alltså intet ont i det, som mötte honom. Glad och leende måste han uthärda och bära allt det, i vilket hans egna och vänner såg ont, orättvisa och grymhet. Kort sagt: Han trodde ej mera på djävulen, han trodde på Gud.

Den andra frestelsen, inför vilken en kristen nu stod, var något som han varit van att anse för positivt, gott — även däri följande världens exempel, ett allmänt tänkesätt och dess ståndpunkt. Och vilken var då denna frestelse?

De första kristna kallade den vid många namn. En noggrann analys skulle tyda de olika benämningarna, men

vi nöjer oss med att blott nämna några: Mammonsdyrkan, den onde, världen, denna världens furste, luftens härskare, Belsebub, satan. Alla dessa benämningar användes då man ville skildra den större eller mindre lockelsen i världens skenbara och synliga organisation, som så lätt kunde få människorna att övertygade utbrista: Detta är gott och väl! Makt, ära, rikedom, hör till det goda och eftersträvansvärda. En kristen, som faktiskt strävade till det goda, kom snart att förstå, att varelser sådana som Paulus uttryckligen kallade för "luftens härskare" styrde och ledde mänsklighetens öden. De gav människan kraft och hjälp i hennes traktan efter det goda och rena, om hon kunde låta bli att lyda dem, underkasta sig dem. Om hon däremot uppskattade dem, hörsammade dem och ansåg dem för goda, vilseledde de henne och förde henne bort från sanningens väg. Dessa luftens härskare, som på sätt och vis tjänade karma, men även på sätt och vis konstruerade karma, hade alltid haft en dominerade ställning i den värld, i vilken människan kämpat och strävat. De styrde världen på ett sätt, vilket människorna gärna accepterade. Dessa mänsklighetens osynliga ledare trodde för sin del blott på lidandets uppfostrande kraft. De sade: "Mänskligheten är nedrig, dum och självisk. Blott med gissel kan man få människorna att utveckla sig. En hård hand, en järnhård lag kan få människorna ödmjuka och blott tvång och fruktan får dem att lyda. Gudsfruktan är vishetens begynnelse". Att mörker, själviskhet, råhet och grymhet ingalunda saknades bland människorna måste ju även en kristen medge. Det var tvivel underkastat, i vilken mån mänskligheten utanför lagen hade frälsningsmöjligheter. Inför dessa frågor stod även Paulus och han kämpade med dem

i sin ande, emedan han — förrän han blivit kristen — varit fullt övertygad om lagens stränghet som människans enda uppfostrare. Och tron på lagen och lagens tukt, ”gamla testamentet” m.a.o., representerades av luftens dystra furstar. Men detta var verklighet bakom en villa. Skenbart var de något helt annat.

Ville en troende med betecknande ord skildra dessa gudavarelser, sade han: ”De skyr inga medel, de låter ändamålet helga medlen”. De ville dana en mönstergill mänsklighet och ansåg lidandet vara den enda möjliga uppfostraren. Men för att — som en följd av karma — kunna frambringa mänskligt lidande, frestade de människan med allehanda livets lockelser, och förskönade dessa lockelser med all idealisk fullkomlighet. ”Sök lycka, människa, använd tiden till ditt bästa”! viskade de i den olyckligas öra, och denna var villig att lyda. De var mörkrets änglar klädda i ljusets änglaskepnad.

Och då en kristen sporde, såsom ock vi spörjer, vilka dessa underbara gudavarelser — eller bör man säga djävlar — var, fick han veta, att just de utgjorde jordklotets hemliga personlighet, dess själ och dess lägre jag. De leder sitt ursprung från en avlägsen forntid, från tidiga utvecklingsorganisationer, då det nuvarande jordklotet ännu ej fanns till, och den inspirerande anden, som stod bakom det hela, kallades saturnus eller satan, ”motståndaren”, emedan den skenbart motverkade Guds vår himmelske Faders arbete bland människorna. Detta motstånd var skenbart, emedan det till slut ledde mänskligheten rätt, men det var mycket verkligt så länge mänskligheten vandrade i dess snaror. I Gamla testament syftade man på denna omständighet. I Jobs bok läser vi om satan, frestaren, att

han var en av de högsta änglarna, som deltog i Guds råd. Där var även den högsta Jehova. Jehova lyssnade till allas åsikter, och bland de andra uttalade även satan, den högsta bland de höga, sina tankar. Och han var herre över detta vårt jordklot.

Då människan som fullkomlig kristen lärde sig känna dessa mäktiga varelser, kom hon sannerligen att stå inför ett svårt problem. Gamla värden föll. Gott och ont ändrade gestalt. Ägde hon kraft och uthållighet nog för att ej falla för någon frestelse? Hon måste lära sig inse, att det onda regerade över världen, och dock var detta onda av den beskaffenhet, att människan det förutan ej ens vore så god, som hon var. Det var ett svårt problem, och det förvånade henne ej att man rådde henne att bedja: ”Inled oss icke i frestelsen att tro på detta onda”. Detta var svårt, emedan det var en praktisk fråga, inte ett filosofiskt problem. Filosofiskt kunde man lösa ett problem i en eller annan riktning. Filosofiskt kunde människan tro på dessa saturnusmaktens välde, filosofiskt kunde hon även låta bli att tro på det, och dessa tänkesätt störde henne ej. Svårigheten uppstod, då tron och bönen skulle göras till ett alldagligt rättesnöre, då det skulle förverkligas i livet. All kristendom var ursprungligen det som det ännu borde vara, näml. liv. Varje råd, var lära och lärdom måste realiseras i livet, göras till en praktisk levnadsregel. Då en kristen förstod att det var en frestelse att tro på det onda, som skenbart var gott, måste han lära sig att leva så, att han ej gav vika för den. I själva verket måste han således ställa sig över de där gamla, dystra visa varelserna, som härskade i världen. Han måste stå inför dem och säga: Jag tror inte på er, jag vill inte leva såsom ni vill att jag skall leva. Jag vet

att jag är Guds son, född av en annan ande, ej av Fader Satan. Jag är född av Gud Fader med Jesu Kristi hjälp och genom den Helige Ande. Er mäktiga organisation har ingen makt över mig. I mig lever Kristus och Kristus står över eder. Kristus är annat än ni. Kristus skapar nytt liv, kärlek och godhet. Jag vill leva och arbeta för det rike, som ännu ej finns på jorden, Guds rike där Kristus lever, där Faderns medvetande råder och till vilket även mitt son-medvetande når. För detta rikets spridande på jorden vill jag verka. Därför vill jag ej mera tro på er. I dessa tecken skulle en kristen börja ett nytt liv.

VIII "Fräls oss ifrån ondo"

För att kunna sträva till att bli fullkomlig, *teleois*, skulle en forntida kristen i det praktiska livet lösa det ondas problem. Och såsom vi framhållit, framträdde det säregna i kristendomen just i det praktiska ställningstagandet till det onda och det ondas problem. Däri var det nya, däri var Jesu Kristi budskap till världen. Före Kristus förhöll man sig till det onda på ett annat sätt, — fastän världen ännu i dag, det måste man tillstå, förhåller sig till det onda på samma vanliga "hedniska" sätt. Därför är ej heller världen kristen. Den nutida civilisationen, som kallar sig kristen, är det inte i ordets egentliga bemärkelse. Den har inte följt Jesu bud, den har inte tillägnat sig Jesu Kristi livsåskådning. Den tillstår, det är självklart, att Jesus Kristus var något enastående. Den till och med tillber honom och är däri visserligen kristen, ej t.ex. buddhist. Men i inre esoterisk — ockult bemärkelse är vår kristenhet inte kristen, emedan dess inställning till det onda är den gamla, s.a.s. "hedniska".

Jesus Kristus skapade en ny uppfattning om det onda och gav oss nyckeln till en ny inställning därtill. Denna nyckel har inte bevarats. Kyrkorna har inte accepterat den, den har försvunnit ur deras läror.

Sedan den kristne deltagit i den Heliga Nattvarden och bevisat sig vara en verklig "trogen", *pistos*, lät man honom lösa de två sista bönerna i Herrens bön: "Inled oss icke i frestelse, utan fräls oss ifrån ondo". I det föregående har vi redan behandlat den första bönen: "Inled oss icke i

frestelse". Vi förklarade att den frestelse, vilken en troende som människa lätt kunde falla i, låg däri, att han ansåg för gott och riktigt sådant, som i grunden var ont och för ont det som i själva verket ej var det. Denna frestelse gällde alltså ett objektivet ej ett subjektivt ont.

Därpå följde bönen: "utan fräls oss ifrån ondo". Man gav honom undervisning i — och han kom själv småningom till klarhet om det faktum — att allt väsentligt ont var inneboende i honom själv, i hans eget hjärta. Från det skulle han bli frälst! "Inled oss icke i den frestelse, att vi skulle anse ont för gott och gott för ont, utan fräls oss ifrån det onda som bor i våra hjärtan."

Då han efter självrannsakan fått kännedom om det onda, som man med skäl kunde kalla ont, emedan det och just det för honom var ett hinder i hans strävan till fullkomlighet, kom han att förstå, att det var delvis aktivt delvis passivt.

Det aktiva onda var det, att han själv ville något ont, något själviskt, sådant som han som kristen ej borde ha velat. Som kristen måste han älska alla, men hans hjärta kunde längta efter något, som ej var överensstämmande med kristen kärlek. Han kunde t.ex. känna maktbegär, som ledde honom till konflikter med andra människor och hindrade honom att tjäna och visa kärlek. Han ville tvärtom själv bli tjänad. Egoism, girighet, hat, grymhet, hämndbegär, njutningslystnad vidlåde honom. Allt detta var det aktiva onda, som tvang honom att instinktivt handla i en speciell riktning. Ett "berättigat" hat hade vaknat hos honom. Han hade blivit fientligt stämd mot en annan människa. Han ville inte göra den människan tjänster. Han ville inte visa henne kärlek. Allt detta var aktivt hos honom,

aktivt ont, det insåg han nu. Han sade till sig själv: "Allt detta måste jag avstå ifrån. Som kristen, som Jesu efterföljare, får mitt hjärta ej känna annat än kärlek och välvilja". Från mycket hade han redan avstått. Däri låg ju hans kristendom, att han hade avstått från mycket. Han kände att hatet inte hade stor makt över honom. Han kände inom sig, att han inte var så grym och så njutningslysten som människorna i allmänhet var. Han insåg att han övervunnit mycket. Men det kunde dock finnas hos honom sådant, som — om han ej ständigt vakade och bad — hade kunnat få honom att handla orätt.

Men det passiva onda, det som gjorde honom beroende av den yttre omgivningen, vidlådde honom i hög grad. Han kunde inte stå fast och stark, då världen omkring honom bemötte honom på ett sätt, som djupt kunde såra honom. Han stod ej ut då världen bespottade honom, då vännerna vände honom ryggen, då man trampade på honom och talade illa om honom. Han kände sig trött, övergiven och förkrossad. Han insåg, att detta var svaghet. Som kristen fick han ju inte lida av dylikt. Nej, han måste vara stark och fast. Någon annan människas andliga framsteg kunde hos honom väcka avund. Han kunde tänka: "Varför är han där så utvecklad och går ständigt framåt, varför blir jag, som även kämpar och strävar, efter?" Även detta var svaghet, som ej fick vidlåda en kristen, som levde i sanning och följde Jesus. Han måste befrias från sådant. Han måste befrias från alla passiva svagheter.

I detta sammanhang måste vi tänka på oss, nutida människor. Samma böjelser vidlåder oss den dag som är. Ehuru vi ej kan räkna oss till de värsta syndare, är vi vad nervernas uthållighet vidkommer säkert svagare än vad

människorna tidigare varit. Tänk, hur lätt vi blir "nervösa". Det händer i det dagliga livet oavbrutet sådant, bagateller för det mesta, som retar oss. Visst hade vi ju förtjänat bättre, tänker vi. Ingen förstår oss, ingen känner medömkan med oss. Människorna t.o.m. skrattar åt oss och blir lätt onda på oss. Misshumör och nedslagenhet har vi sannerligen fallenhet för.

Och framför allt: Hur lätt tror vi inte illa om varandra! Vi kristiserar och förtalar varandra. Misstänksamhet, svartsjuka, kritik, förtal och fördömande m.m. är iögonfallande svagheter hos människorna i vår tid. Madame Blavatsky sade: Förut visade människorna sin grymhet genom att bränna och pina sina medmänniskor. Allehanda tortyrredskap såsom spikar, skruvar, pinobänkar och stolar förekom. I vår tid framträder grymheten i ord och tankar. Numera torterar vi varandra så, att vi tror och talar illa om varandra. Vi kan njuta av vår egen grymhet. Vi njuter i hemlighet, då vi får dra ner vår nästas heder och ära. Vi mördar människor i dag moraliskt och andligt. Det är svårt för oss att märka att vi syndar, emedan det icke broderliga hos oss börjar på ett helt oskyldigt sätt. Ser vi t.ex. någon synd eller last hos någon, talar vi ju blott "idel sanning", då vi berättar om den för andra. Det anser vi för oskyldigt och naturligt. Något ont ser vi inte i det. Men skvaller är som en snöboll, som rullar ner för en hög backe. Den växer, blir allt större och större, och till slut måste vi själv också inse, att vi handlat illa — alls inte broderligt.

Då en kristen i början av vår tidräkning ville frigöra sig från det onda som grodde inom honom, var det givet att han frågade sig själv, huru detta vore möjligt. Kan jag

själv göra mig fri från det onda? Det kunde han ej. Man rådde honom att bedja: "Fräls oss ifrån ondo". Genom att meditera över denna bön blev han övertygad om, att han inte själv kunde befria sig från det onda. Det var något nytt han blev övertygad om.

Man hade tänkt och lärt, att människan måste övervinna sig själv. Paulus hade dock blivit djupt medveten om, att det inte var möjligt. Att människan kunde rannsaka sig själv i den mån, att hon kunde se att allt det medfödda onda, som låg på djupet av hennes själ, var så gott som omöjligt. Hade hon kunnat det, hade hon förstått, att hon inte kunde frigöra sig, frälsa sig själv. Hon skulle ha insett, att det var omöjligt. Det fanns näml. i den gamla sedeläran en uppfattning, som helt skilde sig från den nya näml. den, att människan enligt den gamla moralen fick vara stolt. Hon fick vara det, emedan hennes högmod kunde leda henne till ärans och berömmelsens höjder även i anligt avseende och göra henne eller honom till en utomordentligt människa. Genom sitt högmod övervann hon sig själv, emedan hon var människa, ett förnuftigt väsen. Hon övervann sig själv tack vare sin egen stolthet. Genom den drev hon bort sina svagheter. Hon trampade ned det onda, föraktade alla lidelser och luster, som hindrade henne att vara stolt, vara människa. Och då människan kämpade mot sig själv och segrade, var segern ärofull, lysande. Hon kunde framställa sig som en förebild för andra: "Se vad det kan bli av en människa! Se, hur en människa kan utvecklas, vilka höjder hon kan bestiga, se, hur framstående och stor hon kan bli. Se!" Hon var ett exempel för andra. Så var det tidigare. Men nu, sedan människan tillägnat sig en kristens livsåskådning, måste hon ironiskt

leende medge för sig själv, att högmod var något, som hörde till de förfärligaste bland synder. Det var en av de svåraste och finaste, mest lömska laster, som lådde vid hennes själ. Hennes förhållande till det onda var nu ett helt annat. Emedan man nu måste avstå även från sin stolthet och sitt högmod, emedan man nu ej längre fick anse sig för bättre och litet mera framstående än andra, så frågar man sig: Vad blev nu kvar? Som kristen måste man vara ödmjuk, sannt broderlig. Skulle denna ödmjukhet ge kraft?

Kunskapen om att högmod ej får förekomma i en kristen människas liv har kvarstått i kristenheten och det är egentligen det enda som står kvar. Denna kunskap var så ny och djupsinnig, att den satte sin stämpel på kristenheten. Varje kristen vet ännu i dag, att högmod är människans största fiende och får inte vidlåda henne.

Men det är så gott som det enda man vet om praktisk kristendom och man fäster därför nästan uteslutande uppmärksamhet vid högmodets motsats, ödmjukheten. Följden härav har blivit den, att ödmjukheten nu är en lika stor fiende till människan, emedan den gestaltat sig till en all livsglädje, vetenskap och konst flyende pietism, puritanism, asketism o.s.v. Sålunda har en förvrängd, missförstådd ödmjukhet gjort människorna till skenheliga, hycklande och grymma varelser, som vandrar sin väg med nedslagen blick men med hjärtat fullt av demoner. En kristen är ej i ordets verkliga betydelse ödmjuk, förrän han som en Jesu efterföljare och till fullkomning strävande människa står i rätt förhållande till det onda. Ödmjukhet är ett esoteriskt spörsmål. Det är till och med bättre, att människan är glad och stolt tills begreppet ödmjukhet faktiskt klarnat för henne. Paulus var ödmjuk, då han sade:

”Ty efter min invärtes människa har jag min lust i Guds lag; men i mina lemmar ser jag en annan lag, en som ligger i strid med den lag som är min håg, en som gör mig till fånge under syndens lag, som är i mina lemmar. Jag arma människa! Vem skall frälsa mig från denna dödens kropp?” — Han var ödmjuk, emedan han med detsamma tillade: ”Gud vare tack, genom Jesus Kristus, vår Herre!” — Hans ord var alltså ej hopplösa. De belyste blott en kristens sinnes-tillstånd. Då en kristen nämligen genomtränges av en ödmjuk anda, då han står i rätt förhållande till det onda, då är hans bön: ”Fräls oss ifrån ondo!” Han vänder sig således, enligt Jesu Kristi råd, till Gud Fader. Han vänder sig till Den Högste och ber med hela sin själ, att Fadern skall frälsa sin son ifrån ondo. Han måste vädja till sin Gud. I sin strävan mot fullkomning kan han inte lita på egna personliga krafter. Han kan inte säga till sig själv: Jag vill vara god, jag vill vara fullkomlig, ty då besannas det, som Paulus säger, näml. att hans vilja inte betyder mycket, han gör dock det han inte vill.

Han måste vädja till något högre, men det högre är även i honom. Det är Kristus, det är Gud.

Hela spørsmålets psykologiska hemlighet ligger just i, att människan inte har vilja. Människan har ingen verklig, fri vilja. Hon har blott luster och begär. Var är viljan? Viljan är i Kristus, viljan är i Guds Son, viljan är ”Kristus i oss”. Det är hela sanningen. Filosoferna bryr sin hjärna med ”den fria viljans” problem och drar än den ena än den andra slutsatsen. Numera är deras ståndpunkt den, att människan inte äger fri vilja, vilket ock är sant. En vanlig personlig människa har ingen fri vilja, hon har blott passioner och begär, vilka alla viskar till henne: ”Jag är din

vilja." Och människan säger: "Jag vill", — men sanningen är: "Jag har lust!"

Viljan är endast i Gud och därför läser vi i Herrens bön: "Ske din vilja såsom i himmelen, så ock på jorden." Guds Son, Kristus, är viljan, och den är i himlarna. Må Guds vilja ske även i den personliga, synliga världen. En kristen ber egentligen, att det av honom eller henne skulle bli en viljevarelse — en människa med vilja. Hittills har han varit tvungen att leva utan vilja. Som ett litet barn har han befunnit sig på lidelsernas vida hav. Ett begär har alltid hjälpt honom på en annans bekostnad. Högmödsbegäret har hjälpt, äregirigheten, maktbegäret — det allra starkaste begäret — har alltid hjälpt honom att i viss mån åsidosätta andra. Men nu är hans bön: "Låt mig få veta innebörden av att äga vilja. Låt viljan födas hos mig."

Viljan är av Gud, ty om det finnes en annan vilja, skulle det finnas motsägelser. Världen är full av lidelser och luster. Faderns vilja frågar man ej efter. Men Faderns vilja är den enda som existerar, och därför ber vi: "Fader låt din vilja bli levande i oss, så, att den kan frälsa oss från ondo och från det onda, som bor inom oss."

Och ändå är människan fri! Trots alla filosofiska teorier är människan moraliskt fri, emedan Guds vilja ej tvingar henne utan väntar tills människan själv vaknar till sanningskärlek, lär sig älska det goda och sköna. Människan måste själv samtycka och medverka till, att Guds vilja skall vakna och bli levande inom henne. Hennes underbara ställning som människa är att vara kallad till Guds medhjälpare, Guds vän, — Guds medarbetare, som Paulus säger. Hon är ej som djuret, som ej besitter motståndskraft utan blint måste lyda Guds vilja. Nej, hon måste renas, så

att hennes eget hjärta är villigt att underkasta sig Guds vilja och hon skall kunna säga: "Fader, må din vilja ske, inte min."

Men hur kan detta bli henne möjligt? Genom att gå den väg, som de första tidernas kristna undervisades att gå genom att upplysa förnuftet, erfara andligt liv och uppfostra sig själv med hjälp av meditation och bön.

Det var den teosofiska rörelsen, som återhämtade denna praktiska metod till världen. Här i kristenheten hade man totalt glömt den s.k. meditationens praktiska betydelse. I de katolska länderna kan det kanske finnas andliga bröd-raskap, vilka förvarat gammal kristen esoterisk kunskap. I de protestantiska länderna är den däremot glömd. Här hos oss fanns det ingen annan möjlighet till sanningssökande än den filosofiska. I vår religion fann vi ingen kunskap om den metod, med vars hjälp vi kan nå ett sådant tillstånd, att Guds vilja verkar i oss. Teosofin gav oss den bortglömda metoden åter den, vilken de första kristna kallade bön. De forntida kristnas bön var ingen an-hållan om materiella förmåner. Nej, den var en sinnets och själens koncentration på "det enda nödvändiga" i livet. Vi läser om de första kristna! "Och de voro beständiga i apostlarnas lära och gemensamheten och brödsbrytandet och i bönerna". Paulus undervisade: "Våren ihärdiga i bönen, vaken i den under tacksägelse."

Meditationen grundar sig på vissheten om, att människan fått i sin hand ett andligt redskap varmed hon kan erövra världar och varmed hon kan sätta sig själv i ett rätt själs-tillstånd. Detta människans underbara, ockulta redskap är tanken och tankens rätta bruk, dess rätta utövande är meditation eller bön. I bönen lär människan sig att koncent-

rera sina tankar och med tankarna inverka på sig själv. Hon lär sig även att genom sina tankar hjälpa andra. Paulus säger ju t.ex. om Epafras: ”Det var ju en sådan undervisning I mottogen av Epafras, vår älskade medtjänare, som i vårt ställe är eder en trogen Kristi tjänare; det är också han som för oss har omtalat eder kärlek i Anden. Allt ifrån den dag då vi fingo höra härom, hava vi därför, å vår sida, icke upphört att bedja för eder och bönfälla om att I mån bliva uppfyllda av kunskap om Guds vilja, i all slags andlig vishet och andligt förstånd. Så skolen I kunna föra en vandel, som är värdig Herren, honom i allt till behag, och genom kunskapen om Gud bära frukt och växa till i allt gott verk.”

En till fullkomning strävande kristen skulle t.ex. enligt Jesu första rättesnöre för människans liv och vandel lära sig att ej vredgas. Ägde han naturliga anlag för häftighet, fick han i början genomgå hårda strider i sitt inre. Han lärde sig även att i någon mån behärska sig i sitt yttre uppträdande. Detta tillfredsställde honom dock inte länge, emedan han mycket snart insåg, vad Jesus verkligen hade åsyftat. Han förstod, att Jesus hade avsett hans hjärtas inställning till saken. Han fick ej vredgas i sitt hjärta. Och då måste han tillstå att det var honom omöjligt. Med egna krafter kunde han inte frigöra sig från sina medfödda anlag, det var ett faktum. Men han lärde sig att regelbundet använda sig av meditationens redskap. Han lärde sig, att varje dag säga i bönen till sig själv: Du skall aldrig vredgas i ditt hjärta, aldrig vid något tillfälle. Sedan blev han småningom — emedan all tillväxt är långsam — lugnare och märkte, att hans hjärta förvandlades. Han kunde mottaga Gud i sin ande. Faderns vilja fick fotfäste i honom.

Han vågade säga: ”Fader, må din vilja bliva levande i mig.” Han vågade vända sig till Gud, tala till Gud Fader och säga såsom den, som övervunnit sig själv: ”Ske din vilja.”

Så arbetade de första kristna med sig själv. De litade och trodde på en inre, ej på en yttre frälsare.

IX Levande kristendom

Av det föregående har det framgått, att kristendomen inte längre är densamma, som den var under de första århundradena. Tidigare döpte man dem, som förberett sig för dopet. Den, som sökte sig till en kristen församling, kom att vara som katekumen förrän han godkändes bland de troende. Efter att länge ha varit troende, trogen, var han berättigad att deltaga i nattvardens sakrament och söka sig till de fullkomligas samfund. Numera är saken en annan. Dessa olika grader existerar ej mera. Den, som i vår tid är kristen, är det från födelsen. Ingen kan bedöma, om han är eller icke är en sann kristen. Sanningens kriterium är försvunnet, vi har förlorat det.

Men frågar vi vilken kristendom det var, som erövrade det Romerska rikets hedniska värld, undrar vi vilket svar vi får. Ytterligare må vi fråga: Var det kanske vår tids namnkristendom? Vilket svar får vi? Hade vår tids kristendom mäktat erövra en värld, där det vimlade av olika religioner, där det fanns otaliga tempel och avgudabilder och där det firades fester och förrättades ceremonier av olika slag? Vi måste i sanning säga: Vår nutida kristendom hade inte mäktat det.

Är världen nu alltså kristen eller är den hednisk? Frågar vi, om det råder ett broderligt liv i vår tids kristenhet, måste vi svara: Nej, det gör det inte! Vi lever "hedniskt". Folken har ej upphört att kriga och klyftan mellan olika samhällsklasser i våra samhällen har ej försvunnit. Vår värld är i dag, ehuru den kallar sig kristen, ett likadant

Romerskt rike, som den var, då kristendomen kom till världen. Ännu lever världen i samma tro som för tvåtusen år sedan! Man tjänar och försonar Gud med allehanda ceremonier och försöker vinna hans ynnest genom offer och uppoffranden. Skillnaden är endast den, att det i det stora, mäktiga Romerska riket rådde en större skenbar fred än i vår civilisation, där de pansarklädda folken står mot varandra. Det broderliga har sannerligen inte tilltagit. Men var finner man den tro, det kristna liv, som övervinner det nutida Romerska riket? Må vi i sanning tänka oss, föreställa oss den kristendom, som under apostlarnas tid och under det första århundradet erövrade världen. Må vi tänka oss, hur de första kristna stred och segrade. De besegrade den hedniska världen genom det, att de visste, vad det innebar att vara kristen och Jesu Kristi efterföljare. De segrade genom att lida. De gjorde ej motstånd, de led. De led smärta, pina utan att klaga. De underkastade sig såväl Neros som andras förföljelser, gick i döden — martyrdöden — med glädje. De kände glädje och tacksamhet under allt detta. De visste, att kärnan i kristendomen, den nya livsåskådningen, var att ej stå det onda emot. Nu vdergälldes ej ont med ont. Nu sattes ej våld mot våld. Förut hade alla försvarat sig. Då hedningarna ansattes och förföljdes försvarade de sig, drog svärdet ur slidan och satte hårt mot hårt, våld mot våld. Jesus Kristus hade lärt att hämnd inte fick förekomma, om man ville leva sitt liv enligt den nya livsåskådningen, leva i "det nya förbundet" med Gud. Man hade fått en ny syn på livet. Jesus hade ej försvarat sig. Han ville ej härska i den yttre världen. Han uppfyllde Guds vilja i himlarna och även på jorden. De första kristna förstod detta, de levde nu ett nytt liv. De försvarade sig ej, då hedningarna ansatte dem, slet barnet

från modern, mannen från hustrun, brodern från systemen, drog kvinnorna i håret och släpade dem längs gatorna. Ingen försvarade sig. Nej, lovsånger sjöngs till Guds ära och alla fröjdade sig över det, att de fick lida för sin nya tro. Utan motstånd lät de kasta sig på arenan framför vildjuren. De kristna fröjdade sig, emedan de kände och visste inom sig, att en ny tid hade börjat; de visste, att Jesus Kristus och hans apostlar utgjorde den största och djupaste kraften i världen, och att deras livsuppfattning till slut skulle segra. — Stefanus, den första kristna martyren, såg Kristus bland änglarna i en öppen himmel. — De såg himlarna öppna sig och de underkastade sig allt lidande med glädje. De hade uppfattat Jesu bud: ”Stan ej det onda emot.” De hörsammade det. De visste, att de sålunda befrämjade Guds rikets förverkligande på jorden. Sanningen skulle segra.

Var finns i vår tid en kristen, som vågar vägra att gå med i krig, när någon kejsare, konung eller något parlament befäller: ”Ut i kriget gossar mot den usla fienden!” Var finns de kristna som förstår ens det, att deras egen frälsare förbjuder krig. Glest sådda är de. Glest sådda är även martyrena i vår tid. Totalt saknas de dock ej. Några kristna ges det, det fick man se under världskriget. I varje land, i stora mäktiga riken såsom England och Tyskland t.ex. fanns några tiotal kristna, som visste vad kristendom, sanning och livets mening innebar. Dessa sade: ”Jag går inte ut för att döda.” De spärrades in i fångelser, de fick lida bespottelse och pina. Men martyrer är sällsynta. Man tror, att det är Guds vilja, livets vilja, att man för krig. Man drar ut i krig i Guds och vår Frälsares namn, och ber Kristus om seger för sina egna vapen.

Tror ni, att kristendomen hade kunnat få något till

stånd i det stora Romerska riket, om de kristna varit sådana som vi nutida kristna för det mesta är? Nej! Nej! "Hedningarna" var kloka på sitt eget sätt. Det Romerska riket var en högt bildad kulturstat. I sina filosofiska skolor hade romarna lärt sig att tänka. De var framstående debattörer, således inga dumma människor. Nog hade de blivit obesegrade, om kristendomen hade framträtt som en ny filosofisk organisation. Men det Romerska riket föll, emedan de kristna stödde sig på andens ej på förståndets vapen; emedan de, som kallade sig kristna, visade sig broderliga, milda och förlåtande i en värld, som ej kände annat än våld och hämnd.

Samma tro och liv vore av behov även i vår tid. Kristendomen har ännu ej besegrat vår tids hednavärld. Det ges ej heller någon kraft, som kunde nå en varaktig seger, ty det onda måste övervinnas varje dag. Världen måste övervinnas på nytt varje dag, i dag såsom för tvåtusen år sedan. Den måste övervinnas oavbrutet, såsom var och en måste övervinna sig själv varje dag. Världen är nämligen i oss själva, och endast den människa som helt övervunnit sig själv kan säga med Kristus: "Vären vid gott mod, jag har övervunnit världen." Det är hemligheten. Då kristendomen hade besegrat det Romerska riket, var segern bestående så länge som de kristna och kristendomens rätta anda varade. Då kristendomen sedan under Konstantinus den Stores tid blev statsreligion, var anden försvunnen. Kristendomen var besegrad och den hedniska andan var åter den rådande.

2

Om vi i vår tid någonstädes hade en kristen församling som visste och kände vad kristendom innebär, frågar vi, vore denna församling organiserad på samma sätt, som de ursprungliga församlingarna var organiserade, m.a.o. såsom vi i dessa föredrag skildrat det? Vilket svar ger vi? Nej!, svarar vi. Tiderna har dock förändrats och mänskorna i någon mån med dem. Människan av i dag är dock något annat, än vad hon var under det Romerska rikets tid. Trots den i våra samhällen rådande ej-kristliga, vi kunde kanske säga hedniska anda, är vårt hjärta dock mjukare nu, än vad det var, då vi var Romerska medborgare och det har vi den kristna kyrkan att tacka för. Ehuru vi inte fått mycken kunskap om kristendomens innersta väsen, har vi dock mottagit intryck av vår frälsare och hans nya lära. Apostlarnas och martyrernas blod har i någon mån dock renat oss. Redan det, att vi ej godkänner slavhandel, bevisar att vi blivit mänskligare. Under medeltiden såg man riktiga exempel på det gamla stenhårda sinnelaget. Men genom de stora germanska profeternas framträdande förändrades tiderna småningom. Vi bör uppskatta detta historiska faktum. De latinska folken kunde inte på eget initiativ befria sig från det trångsinne, den dogmatism och det högmod, som följde efter den ursprungliga kristendomens fall. Men germanerna, som var ett tänkande folkslag, bröt bojorna och ville veta sanningen, även om kristendomen. Då de iakttog den romerska kyrkan, såg de förruttnelse i den och började förstå, att den ej hållit sig till kristendomens sanningar. Tiden för ett ingripande var inne, och män sådana som Luther och Huss mil. trädde

fram och fick till stånd en reformation, genom vilken bibeln fick komma i var mans hand. Och sedan evangelierna blivit åtkomliga för alla, har vi blivit mänskligare i vår handel ochandel. Hjärtat har veknat och förståndet har blivit upplyst. Vi har vår vetenskapliga forskning och vi har även religiösa människor, som söker och vill veta sanningen.

Tänk, det finns människor, vars samvete inte får frid, om de inte söker och finner Gud. En materialist kan visserligen småle åt sådant. ”Man måste vara en opraktisk drömmare för att trakta efter ”Guds rike” framom denna världens förmåner”, tänker han. Bland materialistiskt sinnade vardagsmänniskor anses sådant för avskyvärt oförnuft. ”Så pass mycket förstånd och bildning bör en människa ändå ha, att hon kan låta bli att lida och våndas i sin själ, om hon inte får se ”Gud”. Onödigt svärmande det hela!” Så reflekterar en materialist; — det är det gamla romerska sinnelaget reinkarnerat.

Det finns dock sanningssökare, verkligt kristna, i vår tid. Om vi nu föreställde oss en församling, som vore i andlig gemenskap med Kristus och alltså representerade Guds rike på jorden, så vore den — såsom vi redan tidigare sagt — ej organiserad på samma sätt som den gamla kristna församlingen. Numera behövde vi ej göra skillnad mellan *katekumener*, *pistos-* och *teleois-kiistna*. I en verklig nutida församling skulle alla stå på de gamla ”fullkomligas” stadium. På katekumenernas och de troendes stadium står redan i det stora hela alla sanningssökande människor. De däremot, vilka ej söker sanningen, står på hednavärldens nivå. Såsom vi kan förstå, motsvarar blott de sanningssökare, de gamla ”troigna, troende”, som

redan — såsom Paulus vid Damaskus — haft sin andliga upplevelse. Men först sedan en sanningssökare förstått innebörden av Kristi efterföljelse och ett kristet liv, skulle han träda in i de s.k. ”fullkomligas” krets, — i en krets av sådana som strävar till fullkomning — och då vore han en lämplig medlem i en ny kristen församling. Om det skulle finnas flere sådana människor, skulle de bilda en verkligt kristen församling.

3

Må vi nu försöka se och förstå, huru livet självt har ordnat det hela för oss. Alla är vi i tillfälle — såsom förut katekumenerna — att söka sanningen. Såsom de, får även vi kunskap om kristendomen. Vi kan läsa evangelierna. Vi kan studera saker och ting historiskt. I likhet med de kristna i det Romerska riket är även vi i tillfälle att studera olika religioner.

Må vi nu föreställa oss själva som sanningssökare i filosofisk-religiös, inte i biologisk bemärkelse. Mycket snart står vi inför den första sanningen om oss själva. Vi kan, om vi vill, ge en kort och träffande definition om vårt väsen genom att säga: Vi är människor. Praktiskt och moraliskt betraktat är vi människor. Ett tänkande jag är människan och som sådan lever hon s.a.s. mellan två själar. Den ena, den lägre i henne, är djuret. Själven står hon som en tänkande, med förstånd begåvad varelse på ett högre plan. Djuret i människan är hennes själviskhet, hennes ondska, hennes lidelser och hennes hat. Den andra själen — den, som står över såväl djuret som det tänkande jaget — är ängeln, d.v.s. det goda i oss. Vi är trefaldiga varelser djur,

människor och änglar. Det finns själviskhet och osjälviskhet hos oss och mellan dessa två bör vi välja. Vi har s.a.s. ängeln vid den ena handen och djuret vid en andra, själv står vi mitt emellan dem. Ängeln drar oss upp mot sig till höjderna, djuret ned i djupa klyftor. Vi kan ej alltid som tänkande varelser skilja mellan gott och ont. Då djuret frestar oss till själviskhet, tänker vi att det där var då väl, nu har vi det gott. Vi bildar oss kanske en epikureisk filosofi, enligt vilken livets mening är, att vi skall njuta av det. Dock känner vi, om vi låter ängeln fatta oss vid handen, att vi blir uppfyllda av en fullkomlig, överjordisk frid, lycka och salighet. Något av detta stannar i vårt samvete något, som åter uppmanar oss att lyda ängeln. Om vi uppriktigt traktar efter gudomlig sanning, råder vårt förnuft oss att vända oss till ängeln. Förnuftet säger oss, att det goda som djuret inom oss gav dock är sådant, som försvinner, som saknar bärande grund, sådant man ej kan bygga på. Ju mera vi lyder ängels röst, desto mera får vi känna att vi trots allt har det gott. Då vi sålunda som katekumener sökt gudomlig sanning, kan det komma för oss en stund, då vi får våra ögon öppnade och vi ser, att livets mening är, att vi följer vår ängels kallelse. Denna övertygelse får vi genom en eller annan livserfarenhet, och detta är vår stora andliga upplevelse. Det kan vara uppvaknandet av vårt högre förnuft, det kan vara andlig pånyttfödelse. I varje varje är det en uppskakande och underbar erfarenhet, då vi klart och tydligt ser sanningen om livets mening en sanning, som ej kan kullkastas, den, att livets mening är, att människans handel och vandel bör vara den av ängeln utstakade.

Denna erfarenhet är vårt ”dop”. Efter det är vi ”troen-

de". Efter det vet vi att livet är en skola. Det är ej en skola för en människa, som inte ser, att livet är en skola, men för en seende är det en skola.

Vi som är "döpta" ser och iakttagert varje dag, huru livets skola bemöter, lär och uppfostrar oss. Av det förstår vi, vilken riktning livets väg har, och vilken riktning även vår vandell bör ha.

Och frågar vi livet, enligt vilken metod det uppfostrar vårt väsens tre beståndsdelar, djuret, människan och ängeln, visar oss erfarenheten snart livets pedagogiska metod.

För det första får vi se, att det sägs till djuret: Förneka dig själv! Denna iakttagelse har vi kanske gjort även förut, ehuru livet ofta tyckes gynna djuret hos oss. Vi får bekräftelse på vår iakttagelse, om vi vill gå i skola.

För det andra har vi vårt mänskliga jag. På vilket sätt bemöter livet det? Hur uppfostrar det vårt tänkande förstånd, vårt sökande och om svar bedjande jag? I livets skola får det höra orden: Avstå från högmod, egenkärlek, fåfänga. Dessa egenskaper är dina största fiender. Livets skola gör oss ödmjuka. Förut, då livet någon gång gav oss förödmjukelser, opponerade vi oss och sade: Vad är detta? Men då vi vet, att livet är en skola, känner vi blott tacksamhet. Förödmjukelse hör till det dagliga bröd, vilket Jesus lärde oss att bedja om i Fader Vår.

Huru bemöter och lär livet sedan vårt väsens tredje beståndsdel, ängeln? Ängeln i oss älskar. Ängeln vill det goda, ängeln är osjälvisk. Och livet uppfostrar ängeln i oss sålunda. Det låter andra människor bli onda på oss, sår oss, hata oss, ty endast så lär vi oss att älska. Jesus sade ju: "Ty om I älsken dem, som älska eder, vad lön kunnen

I få därför? Göra icke publikanerna detsamma? Och om I visen vänlighet mot edra bröder allenast, vad synnerligt gören I därmed? Göra icke hedningarna detsamma? Våren alltså I fullkomliga, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig." Om någon älskar oss och hyser aktning för oss, är det väl inte svårt för oss att vara goda. Men då livet låter andra hata oss, har vi tillfälle att älska. Blott då har vi det.

Må vi ta ett exempel. Om vi är gifta och vårt äktenskap är lyckligt, är det som vandrade vi på randen av ett moln, då solen sprider sitt ljus över världen och en fullkomlig harmoni råder omkring oss. Om vi nu är erfarna själar, är detta blott början på färden. Emedan vi blivit sannings-sökare och fått kunskap om gudomlig sanning, är det troligt, att vår äktenskapliga lycka krossas. Vår maka eller make som älskar oss, blir svartsjuk, börjar hata och avundas oss. Jesus säger ju: "Människans anhöriga är hennes fiender." Nu är vi i tillfälle att visa, att vi faktiskt älskar. Vi får ej vända oss mot våra käraste, vi får ej förkasta sanningen. På fullt allvar får vi blåsa på kärleksgnistan i vårt hjärta, så att den flammar upp i full låga. Inom kort utvidgas cirkeln. Världen börjar hata oss. Det har fallit på vår lott att ta emot hat och ogillande. Men vi får ej glömma att tacka. Livet prövar ju ängeln i oss.

Allt detta kan vi i vår tid lära oss, utan att höra till någon församling. Men det kommer en stund, då vi ej kan gå framåt och vi känner, att vi måste få hjälp. Då uppstår för oss frågan om den hjälp, som en församling eller en andligt mera erfaren människa eller en gemensam strävan kunde ge oss. Har vi sådana församlingar, har vi ledare som äger visdom? En skara människor med gudomlig san-

ningskunskap vore en verkligt kristen församling, en verklig esoterisk eller hemlig skola. Det vore en skola i livets stora skola, där man enträget och hängivet skulle sträva fram mot fullkomlighetens mål. Ledaren för denna skola vore som fordom Paulus. Kristus skulle vara levande i honom och han skulle ”föda oss genom evangeliet i Jesus Kristus”.

Vad är nämligen varje verklig sanningssökares, varje kristens underbara förväntan? Han väntar på ”julen”. Han bidar den underbara stund, då Kristus kunde födas i honom. Han vet och känner, att han i andens hemliga skola bär något inom sig. Det är som om Den Helige Ande hade sänkt sig i hans själ och samarbetade med den. Hans själ har renats. Den har blivit jungfruligt ren. Själviskheten har utplånats. Blicken är riktad mot ängeln.

Sanningssökaren vet, att hans själ är havande av Den Helige Ande. Han bidar den jul, den underbara stjärnenatt, då Kristus, världens frälsare, skall födas i honom.

Innehåll

I	Paulus	5
II	Tilldragelsen på vägen till Damaskus	18
III	Kristus, Guds Son	30
IV	Den förborgade visdomen i Pauli brev	42
V	Brevet till efesierna	52
VI	Nattvardens sakrament	65
VII	”Inled oss icke i frestelse”	75
VIII	”Fräls oss ifrån ondo”	86
IX	Levande kristendom	97

